

MEC Magazine

Tijdschrift voor Nederlandse schaakgeschiedenis

Nummer 103

Juni 2023

**Jaap van den Herik
& Hans Böhm**

Max Euwe Centrum

Max Euweplein 30a • 1017 MB Amsterdam
euwemec@xs4all.nl • 020-625 7017 • www.maxeuwe.nl

Bestuur en medewerkers

BESTUUR

P. van der Sterren, voorzitter
R. van het Kaar, vicevoorzitter
A. Willemsma, secretaris
A. Riemens, penningmeester
M. Abeln, algemeen lid
M. Brouwer, algemeen lid
E. Mijnheer, algemeen lid
P. Wakkie, algemeen lid

Algemeen adviseur: H. Ree
Adviseur topschaak: J. Timman
Adviseur public relations: H. Böhm
Adviseur wetenschap: H. van den Herik

MEDEWERKERS

Bibliothecaris: E. Straat
Conservator: M. Aarten
Donateuradministrateur: P.P. Theulings
Financieel administrateur: A. Bezemer
Foto's: Archief MEC en Nationaal archief
Managers: E. l'Ami en J. van den Berg
Redactie MEC Magazine: D. Goes, A. Jansen, P.W. van Voorthuysen, M. bij de Weg en E. de Winter
Sociale media: T. Kabos
Opmaak MEC Magazine: W. Dormits
Vrijwilligers: D. Brink, M. Mellegers, M. Kiss, B. Stam, E. de Winter en C. ten Woude
Webmaster: B. van den Berg

ADVERTENTIE

DGT PEGASUS

**All you need
is a connection**

Discover the first real chess board dedicated to online play. DGT Pegasus is changing the way of playing online chess, bringing your game to the 3rd dimension.

More information on: digitalgametechnology.com/pegasus

Inhoud

Herinneringen aan Max Euwe: de stille kracht	4
FIDE: de opvolgers van Euwe	6
Het oplossen van een 32-stukkeneindspel	14
Wie wil nu de geschiedenis herschrijven?	20
Nationale Sportherdenking 2023 in het teken van de schaaksport	25
Anderssen in Nederland	26
Het Skalička-systeem	31
Jubileumboek 150 jaar KNSB	34
Kings, Queens & Rookies	35
Het verleden ontrafeld	37
Het onbetwifelbare hoogtepunt van FIDE-leiderschap: Max Euwe	40
Chaos en Charisma, het succesverhaal van Bessel Kok	42
Hoog bezoek in het Max Euwe Centrum	44
Het MEC in vogelvlucht	45
Verslag jaarrekening 2022 Stichting Max Euwe Centrum	47
Fred van der Vliet sponsor MEC Magazine	50

Van de redactie

Het is met veel genoegen dat we de lezer dit goed gevulde MEC Magazine kunnen aanbieden. U leest het goed, het MEC Magazine, want zoals reeds in de vorige digitale nieuwsbrief aangegeven, hebben we een naamswijziging doorgevoerd. Wat ooit als een nieuwsbrief begon, met simpele huishoudelijke mededelingen, is uitgegroeid tot een magazine over schaakgeschiedenis waar we als Max Euwe Centrum trots op zijn. In dit MEC Magazine brengt Herman Hamers 50 jaar FIDE in beeld, terwijl Peewee

van Voorthuijsen en Eric de Winter de klucht rond 'de nieuwe' FIDE-president De Muro in kaart brengen. Minze bij de Weg had een goed gesprek met Jaap van den Herik en Symon Algera schrijft in zijn serie dit keer over Anderssen in Nederland. Er is uiteraard ruim aandacht voor nieuwe schaakboeken en onze voorzitter Paul van der Sterren heeft wederom een prachtige herinnering aan Max Euwe op papier gezet. Wij wensen u veel leesplezier!

Herinneringen aan Max Euwe: de stille kracht

Paul van der Sterren

In de jaren na onze simultaanpartij (zie *Nieuwsbrief 102 Extra*) kwam ik de grote man weliswaar geregeld tegen – sterker nog, hij was bij vrijwel ieder belangrijk toernooi dat ik speelde wel bij de opening of sluiting aanwezig – maar pas in mijn laatste jeugdjaar kreeg ik weer iets te voelen van de kracht die in hem schuilde, de stille kracht waarmee hij levens beïnvloedde.

Van links naar rechts: Ronnie Berteling (ijshockey), Jacky Leenders (schermen, floret), Paul van der Sterren.

In 1975 kreeg ik van het Leo van der Karfonds een beurs om een training in het buitenland te bekostigen, een eer die enkele jaren eerder ook Jan Timman was toegevallen. Dat werd uiteindelijk een stage van twee weken in de Centrale Schaakclub in Moskou. Voor een negentienjarige die het destijds nog

onzichtbaar achter een IJzeren Gordijn verborgen Oost-Europa enkel uit kranten en schaaktijdschriften kende, was dat natuurlijk een heel avontuur, waar veel over te vertellen valt. Maar het gaat me nu alleen om het begin.

Zo'n reis begon indertijd in Den Haag, waar je bij de Sovjet-ambassade moest zijn voor het aanvragen van een visum. Voor mij, zoals ongetwijfeld voor zeer velen voor en na mij, werd dat een harde kennismaking met de macht én de onmacht van het fenomeen bureaucratie.

Ik meld me keurig aan bij de balie en na niet eens zo lang wachten zit ik tegenover een Rus, die me niet eens zo onvriendelijk aankijkt en in het Engels communiceert. So far, so good. Maar dan. Hij bekijkt de papieren die ik heb meegekregen, waaronder de officiële uitnodiging van de Centrale Schaakclub in Moskou, en constateert op zuinige toon dat er een officiële uitnodiging van de Centrale Schaakclub ontbreekt. Verbaasd, denkende dat hij het niet goed heeft gezien, sputter ik tegen dat 'die er toch gewoon bij zit'. Maar nee, ergens staat er een jaartal niet goed of een komma verkeerd, ik weet het echt niet meer, maar de man is onvermurwbaar en helaas, helaas, hij kan me geen visum geven.

Verdoofd door onbegrip verlaat ik het pand, strompel naar het station en neem de trein naar Amsterdam. Daar word ik weer wakker. Ik bel Euwe met de vraag: ben ik nu gek of zijn zij het? Aan de trip naar Moskou denk ik al niet meer. Euwe 'zal eens kijken wat hij kan doen, eerst maar eens Moskou bellen'.

Enkele dagen later belt hij me al terug: hij heeft Botwinnik aan de lijn gehad. Het visum ligt voor me klaar. Ik weer naar Den Haag, deze keer niet in mijn onervaren naïeve eentje, maar begeleid door Ineke Bakker, indertijd chef-de-bureau van de KNSB én secretaris-generaal van de FIDE (waar Euwe toen president van was). En inderdaad, het visum is er.

De bureaucraten hebben hun lolletje gehad, maar nu er op hoog niveau bevel is gegeven dat het zo mooi is geweest, en ze bovendien oog in oog staan met iemand die geen 'njet' accepteert, geven ze zich direct gewonnen.

Het maakte me duidelijk hoe machtig Euwe was, hoe enorm groot zijn netwerk. Dit was het tweede indringende leermoment voor mij in onze relatie. Ja, krachten zoals die van de Sovjet-bureaucratie zijn sterk, maar ze hebben ook hun achilleshiel. Zo'n tien jaar later zat ik om dezelfde reden opnieuw in de Sovjet-ambassade in Den Haag tegenover weer zo'n sombere kerel. Maar nu zat ik er met de enige juiste instelling. Gezeur? Komma niet goed? Njet? Oké, dan neem ik direct contact op met je superieuren in Moskou. En dat zei ik ook. En deze keer was het antwoord: ja, natuurlijk, meneer. Alles in orde.

Met dank aan Euwe.

MEC elke zaterdag open!

Herinnering: het MEC is elke zaterdag geopend van 12.00-16.00 uur.

U kunt dus van dinsdag tot en met zaterdag ons museum en de bibliotheek bezoeken.

FIDE: de opvolgers van Euwe

Herman Hamers

Van 1970 tot 1978 was Max Euwe president van de FIDE. Het was een bewogen periode. Denk aan de tweekamp Spasski-Fischer, het terugtrekken van Fischer voor de match tegen Karpov, de tumultueuze match tussen Karpov en Kortsjnoi in de Filipijnen. En dan waren er de problemen in het Midden-Oosten en rond Zuid-Afrika, die hun weerslag hadden op de FIDE-toernooien. Euwe was uit hoofde van zijn functie bij dat alles betrokken. U heeft er regelmatig over kunnen lezen in de Nieuwsbrief van het Max Euwe Centrum. Maar hoe ging het daarna verder met de wereldschaakbond? Herman Hamers, voormalig voorzitter van de KNSB en jarenlang betrokken bij de FIDE en de ECU, de Europese schaakbond, schetst de voorzitters die Euwe opvolgden.

V.l.n.r. Fríðrik Ólafsson en Ineke Bakker tijdens het FIDE-congres op Malta in 1980.

Ólafsson

Euwe werd in 1978 opgevolgd door de IJslander Fríðrik Ólafsson. Euwe werd bij zijn afscheid benoemd tot erevoorzitter. Ólafsson was een jurist en tijdens zijn presidentschap ook fulltime schaker. Dat bleef hij tot 1984. Daarna, tot 2005, was hij voorzitter van de Alþingi, het parlement van IJsland. Hij is op dit moment, 2023, de oudste nog levende FIDE-president. Het FIDE-bureau bleef gedurende zijn bestuursperiode in Amsterdam en behield een Nederlandse bezetting. Wel verhuisde het in oktober 1980 van de Passeerdersgracht naar de Keizersgracht.

De periode Ólafsson was relatief rustig. De grootste problemen deden zich voor rond Viktor Kortsjnoi, die in 1976 de Sovjet-Unie had verlaten om zich in Nederland, en later in Zwitserland te vestigen. Dit tot grote woede van de Sovjet-autoriteiten.

In 1981 werd voor de tweede keer een match tussen Karpov en Kortsjnoi gespeeld. Karpov behield de titel. Kortsjnois zoon Igor zat twee jaar in een strafkamp in de Sovjet-Unie vanwege dienstweigering. Ólafsson stelde de

datum van de WK-match uit om druk uit te oefenen op de Sovjet-autoriteiten om Igor vrij te krijgen. Dat viel niet in goede aarde bij de Russen, zij steunden bij de verkiezingen in 1982 de tegenkandidaat van Ólafsson, Florencio Campomanes.

In 1982 mochten Igor, zijn moeder en de stiefmoeder van Kortsjnoi naar het Westen reizen. In datzelfde jaar werd Ólafsson bij de verkiezingen verslagen door Campomanes uit de Filipijnen. Ólafsson werd tot erevoorzitter benoemd. Daarmee was de tijd van West-Europese dominantie in de FIDE voorbij. De blik werd oostwaarts gericht.

Florencio Campomanes

Toen Campomanes (Campo) zijn haar niet langer liet verven, merkte Ólafsson op: 'Je wilt zeker FIDE-president worden'. Hij had het goed gezien. Kort daarop stelde Campomanes zich kandidaat. Hij had een imposante staat van dienst en was op dat moment, 1982, 'deputy-president' van de FIDE.

Hij was afgestudeerd in politieke wetenschappen en was tweemaal kampioen schaken van de Filipijnen geweest. In 1978 organiseerde hij in Baguio de match Karpov-Kortsjnoi. Hij deed dit met steun van de toenmalige president van de Filipijnen, Ferdinand Marcos. Dankzij de goede band tussen Marcos en Campo werden veel dingen mogelijk.

Campomanes lanceerde in 1982 een verkiezingscampagne onder de leus: 'A time for change'. De campagne was in het oog springend met veel gadgets en reclamemateriaal, totaal anders dan voorheen. In 1982 werd hij de eerste Aziatische president van FIDE. De Europeanen waren in shock, vertelde hij later.

Het FIDE-bureau was nog steeds gevestigd in Amsterdam en Campomanes wilde dat graag zo houden. De drie Nederlandse medewerkers zagen daar echter niet veel in. Ze plaatsten vraagtekens bij de financiële soliditeit van de organisatie onder Campomanes en dienden alle drie hun ontslag in. Het bureau werd noodgedwongen overgeplaatst naar Luzern in Zwitserland.

Campomanes was niet iemand die voortdurend naar verbinding zocht. Hij ging het conflict niet uit de weg. In 1986 vond de Olympiade in Dubai plaats. Campo zag een nieuw te ontginnen gebied in de Golfstaten. Israël was daar in die tijd niet welkom. De Israëlische bond werd door Campomanes onder druk gezet niet mee te doen. Nederland, Zweden, Noorwegen en Denemarken waren solidair met Israël. Campomanes liet niet na deze landen te honen en op het recordaantal inschrijvingen te wijzen.

In 1984 stopte Campo de match Kasparov-Karpov na 48 partijen. Dit net nadat Kasparov de stand van 5-0 voor Karpov (alleen winstpartijen telden) had teruggebracht naar 5-3.

In 1993 ging het mis. Garri Kasparov en Nigel Short besloten hun WK-match onder eigen regie te spelen. Het prijzengeld bleef zo in eigen kas en hoefde niet te worden gedeeld met de FIDE. Er werd een organisatie opgericht waaronder zou worden gespeeld, de PCA (Professional Chess Association).

Wat moest de FIDE hier tegen inbrengen? In 1993 werd besloten een match te organiseren tussen Anatoli Karpov en Jan Timman. Zij waren de verliezers in de matches tegen Kasparov en Short.

Die match zou in twee delen plaatsvinden. Nederland zou alleen de organisatiekosten betalen en Oman ook een prijzengeld van twee miljoen Zwitserse frank. Dat geld kwam er niet, het tweede deel van de match werd door Campomanes ondergebracht in Jakarta. Karpov won de match.

Campomanes was niet populair in Nederland, maar toch heeft hij veel bereikt. Hij zag tijdig de opkomst van Azië en de teruggang van West-Europa en maakte van de FIDE een echte mondiale organisatie. Het aantal aangesloten bonden steeg van 100 naar 150.

Campomanes vertrekt uiteindelijk

De Olympiade van 1994 vond plaats in Moskou nadat Griekenland de organisatie had teruggegeven. Bij een Olympiade hoort altijd het FIDE-congres. Campo was statutair niet meer herkiesbaar. Er waren drie kandidaten: Makropoulos (Griekenland), Kouatly (Frankrijk) en Durao (Portugal). Campomanes en Kasparov, die zich weer wilden verzoenen, drongen aan op een eenheidsnominatie onder leiding van Campomanes. Nadat Makropoulos en Durao zich hadden teruggetrokken, was alleen Kouatly nog over. Dit was niet de bedoeling van Campomanes en de zijnen. Er werd een stemming afgedwongen, waarbij zelfs met geweld werd bedreigd. Karpov verliet om die reden voortijdig het congres.

Er waren 78 stemmen voor heropening van de nominaties en 66 tegen. Er werd een nieuw ticket gevormd onder leiding van Campomanes, dat 79 stemmen kreeg tegen Kouatly 65. De Fransman werd nog wel tot één van de vicevoorzitters benoemd.

Campo was dus weer president geworden, ondanks het feit dat hij geen kandidaat was

en dat statutair ook helemaal niet mocht zijn. Het zou voor hem een Pyrrus-overwinning blijken te zijn. Er was te veel kwaad bloed gezet.

Tijdens het congres werd besloten de Olympiade van 1998 in Elista te houden, een plaats in de Kaukasus. De gouverneur van de regio kwam een toelichting geven, het was Kirsan Iljoemzjinov. Iemand die wij korte tijd later allemaal leerden kennen.

Campomanes had het te bont gemaakt, hij had veel steun verloren vanwege zijn wispelturige en autoritaire gedrag. Er werd besloten een extra congres te houden in Noisy-le-Grand, een voorstad van Parijs. Nieuwsgierig geworden na alle verhalen, besloot ik als KNSB-voorzitter een kijkje te gaan nemen, nu het congres zo dicht bij huis was. KNSB-gedelegeerde, Gunther Loewenthal, was al aanwezig. Hij had zich daar en ook eerder in Moskou krachtig uitgesproken tegen Campomanes' chicanes. De eerste die ik zag en aan wie ik werd voorgesteld, was Iljoemzjinov. Hij stond bij de ingang, een tengere Aziatische man van begin dertig. Een onbeschreven blad voor vrijwel iedereen.

Campomanes kondigde kort na het begin van de vergadering aan dat hij zou aftreden als president. Als voorwaarde stelde hij dat Iljoemzjinov hem zou opvolgen. Deze benoeming zou gelden voor een jaar. In 1996 was er een FIDE-congres in Jerevan, Armenië en daar zou de definitieve beslissing worden genomen. De meeste afgevaardigden waren langzamerhand zodanig murw gebeukt, figuurlijk dan, dat men op iedereen behalve Campomanes zou stemmen.

Kirsan Iljoemzjinov

Iljoemzjinov, Kirsan voor de meeste gedele-

geerden, was geboren op 5 april 1962 in Elista in de deelrepubliek Kalmukkië. Hij had internationale betrekkingen gestudeerd in Moskou en was miljonair geworden als directeur van een handelsmaatschappij.

In 1993 werd hij president (een soort gouverneur) van Kalmukkië. In 2002 werd hij voor de derde keer gekozen, tot 2010 behield hij deze functie. Politieke commentatoren beschrijven hem als een wispelturig en excentriek politicus die het centraal gezag in Moskou nogal eens tergde door een al te zelfstandige koers te willen varen.

Er ging in Kalmukkië driemaal zoveel geld naar het voetbalelftal van Elista als naar het onderwijs. De belastingen werden niet door de overheid geïnd, maar door een commerciële organisatie. Behalve naar voetbal, ging er ook veel geld naar religie en bovenal naar schaken. Iljoemzjinov claimde hiervoor veel geld uit te geven, hoewel het veelal niet om privégeld ging. Hij gaf Bobby Fischer honderdduizend dollar als vergoeding voor niet betaalde auteursrechten op zijn boek *My 60 memorable games* in Rusland. Een aantal oudere grootmeesters kreeg duizend dollar per maand als pensioenuitkering. Al deze uitgaven verliepen niet via de boekhouding van de FIDE, maar via privéfondsen van Iljoemzjinov. Hierdoor werden privé gelden en FIDE-gelden moeilijk te onderscheiden.

Tijdens FIDE-bijeenkomsten voerde Iljoemzjinov altijd in het begin het woord. Hij sprak in het Russisch, met een simultaanvertaling in het Engels. Hij sprak zelf overigens goed Engels. In zijn speeches schilderde hij meestal in goed gekozen zinnen fraaie vergezichten van een bloeiende en groeiende schaakgemeenschap. Bij de gangbare, huis-houdelijke agendapunten was hij meestal

niet aanwezig. Zijn plaatsvervanger Makropoulos leidde de vergaderingen dan.

In 1996 moest de FIDE-match Karpov-Kamsky worden gespeeld. Omdat aanvankelijk geen organisator kon worden gevonden, kwam Iljoemzjinov met een voorstel: de Iraakse president Saddam Hoessein zou de match in Bagdad organiseren. Een golf van verzet overspoelde de schaakwereld.

Ha ha! BAGHDAD ... I like that.

Campomanes, WK Bagdad, 1996. (Tekening Rupert van der Linden)

Ook de KNSB leed hierdoor reputatieschade. Toen niemand in het buitenland iets ondernam, besloot de KNSB een congres te houden in Utrecht om te overleggen hoe de FIDE van het onzalige voornemen af te brengen. Ikzelf leidde, als voorzitter van de KNSB, de vergadering. Achttien, meest grote, schaaklanden, waaronder de USA, Rusland, Duitsland, Engeland, enz., kwamen bijeen om te laten zien dat zij het niet eens waren met de keus voor Bagdad.

Door al deze tegenwerpingen, maar vooral door een verbod van de Amerikaanse regering aan Kamsky (inmiddels Amerikaans

staatsburger) om in Bagdad te spelen, werd het plan afgeblazen. De match werd gespeeld in Elista, de woonplaats van Iljoemzjinov.

Groeiende oppositie

In de wandelgangen van het congres in Utrecht groeide ook de wens om tijdens het komende FIDE-congres in Jerevan, een alternatief te kunnen presenteren voor Iljoemzjinov. Tijdens een bijeenkomst in Amsterdam werd een tegenstem gevormd: een ticket van vijf mensen onder leiding van IGM Sunye Neto uit Brazilië. Voor velen, maar zeker niet voor allen, was de maat nu al vol. Het zou een steeds terugkerend thema worden.

Het congres in Jerevan vond in een roerige periode van het land plaats. De staat van beleg was afgekondigd, want er waren demonstraties en rellen. Het plein voor het hotel van de afgevaardigden was omringd door tanks. De sfeer was grimmig, niet alleen op straat, ook in de vergaderzaal. De debatten over de verkiezing van de FIDE-president laaiden hoog op.

Op enig moment werden alle lichten uitgedaan en het geluid uitgeschakeld. Toen alles weer aanging was het bestuur verdwenen en stonden de afgevaardigden elkaar aan te kijken: weggaan of doorgaan. Er werd besloten te stoppen.

De volgende dag zou er worden gestemd. Toen ik Iljoemzjinov zag aankomen in een grote auto en Sunye Neto in de bus met de overige gedelegeerden, vermoedde ik al wat de uitslag zou worden. Iljoemzjinov kreeg 87 stemmen, Sunye Neto 46, waaronder die van de KNSB. Met deze stemverhouding (2 tegen 1) zou Iljoemzjinov in de toekomst

steeds van zijn belagers winnen.

Iljoemzjinov had voor de Olympiade in Elista 1998 een speciaal dorp laten bouwen, Chess City, waar de deelnemers werden ondergebracht en waar gespeeld werd. De gedelegeerden verbleven in een hotel in de stad. De hele bouw van Chess City was maar net afgekomen.

Waar de financiële middelen vandaan kwamen was onduidelijk. Een lokale journaliste, Larisa Joedina, onderzocht de geruchten dat er zeventig miljoen dollar aan overheidsfondsen was onttrokken. Zij werd een paar maanden voor de opening van de Olympiade ontvoerd en met messteken om het leven gebracht. Toen de Amerikaanse speler Yasser Seirawan hem tijdens de Olympiade op de man af vroeg in hoeverre Iljoemzjinov hier zelf bij betrokken was, ontkende deze. Hij was als boeddhist tegen geweld. Een tijd later, na de Olympiade, werden twee mannen, oud-medewerkers van Iljoemzjinov, tot 21 jaar gevangenisstraf veroordeeld. Het proces vond buiten Kalmukkië plaats.

Al deze schandalen en ernstige beschuldigingen konden niet verhinderen dat Iljoemzjinov en zijn medekandidaten voor het bestuur voor weer twee jaar werden gekozen. Oproepen tot een boycot van deze Olympiade vonden onvoldoende weerklank.

In 1999 werd de FIDE door het IOC erkend als internationale sportorganisatie. Iljoemzjinov had goede betrekkingen met de toenmalige president van het IOC, Juan Samaran. De FIDE had toen meerdere kantoren: in Lausanne, Athene, Elista en Moskou. Het kantoor in Elista deed het meeste werk, o.a. de ratingverwerking. Dat kantoor functioneert nog steeds.

WK nieuwe stijl

Nadat in 1996 de match Karpov-Kamsky was gespeeld - Karpov won - lukte het niet om een herenigingsmatch met Kasparov te organiseren. Iljoemzjinov besloot om het over een andere boeg te gooien en de strijd om de wereldtitel te laten verspelen in een knock-outtoernooi. Het zorgde voor een tsunami aan wereldkampioenen. Er werd gekozen voor een sneller speeltempo en bij een gelijke eindstand van de match vonden er rapid- en blitzpartijen plaats. Deze veranderingen vielen slecht in een groot deel van de schaakwereld, zeker in Nederland. Velen zagen daarin een devaluatie van het WK.

Vanaf 2007 werd alles weer als vroeger. De splitsing in de schaakwereld was voorbij. Er was één wereldkampioen. Van 2007 tot 2013 was dat Anand, van 2013 tot 2023 Magnus Carlsen. En vanaf 30 april 2023 de eerste Chinese wereldkampioen, Ding Liren.

De uitdagers van Iljoemzjinov

In 2002 werd Kirsan in Bled (Slovenië) herkozen als president zonder dat er een tegenkandidaat was. In 2006 kwam daar verandering in tijdens het congres in Turiijn. De Nederlands-Belgische zakenman en schaakorganisator Bessel Kok stelde zich kandidaat. Aangezien het bestuur van de FIDE de hele organisatie kan inschakelen om de zittende president in het zadel te houden, is het een vrijwel onmogelijke taak om die verkiezing te winnen. Dat gebeurde ook niet. Iljoemzjinov kreeg 96 stemmen, Kok 54, maar er was in ieder geval een serieuze uitdager geweest.

In 2010 ging het net zo. Nu was Anatoli Karpov de serieuze uitdager. Het congres vond plaats in Chanty-Mansiejsk (Rusland). Karpov werd in eerste instantie ondersteund

door de Russische schaakbond. Die ondersteuning werd echter ingetrokken en gegeven aan Iljoemzjinov. Een hoge presidentiële functionaris zou dit hebben geregeld, Arkadi Dvorkovitsj volgens *The Guardian*. We komen hem verderop nog tegen.

Mogelijk speelt hierin ook mee dat Karpov de steun kreeg van Kasparov, ook toen al een scherp criticus van de Russische regering. Tijdens het congres werd er door het bestuur uitgebreid gesjoemeld met de regels. De emoties laaiden vaak hoog op. Van de afgevaardigde van Gabon werd de microfoon afgepakt door de security. Het was een strijd op vijandelijk terrein, zo vertelde de vrouw van Karpov later. Ook Karpov moest zich gewonnen geven. Hij kreeg 65 stemmen, Iljoemzjinov 95.

In 2014 was het de beurt aan Kasparov om zich kandidaat te stellen. De algemene vergadering was in Tromsø (Noorwegen). Er brak opnieuw een bittere strijd uit. Kasparov was in Rusland uitgegroeid tot een nog scherper criticus van de regering dan vier jaar daarvoor. De overheidssteun aan Iljoemzjinov was massief. De cultureel attaché van de Russische ambassade in Den Haag bezocht hiervoor zelfs het bondsbureau van de KNSB. De kandidaten beloofden veel, Kasparov beloofde tien miljoen euro voor de FIDE, Iljoemzjinov direct daarna twintig miljoen. Eén van de gedelegeerden verzuchtte dat het jammer was dat er geen derde kandidaat was om dertig miljoen euro te bieden.

Iljoemzjinov beloofde dat hij zijn hele leven president van de FIDE zou blijven. Hij won de verkiezing met 110 tegen 61 stemmen. Het zou de laatste keer zijn dat hij deelnam aan een FIDE-verkiezing.

De val van Iljoemzjinov

In 2015 belandde Iljoemzjinov op een sanctielijst van het Amerikaanse ministerie van Financiën. Amerikaanse bedrijven mochten geen zaken met hem doen en hij was niet meer welkom in de VS. Een buitenlands bedrijf dat zaken met hem deed, kon ook op de Amerikaanse sanctielijst terecht komen. De Zwitserse UBS bank mocht daarom geen zakelijke relaties meer hebben met Iljoemzjinov en met de FIDE, die haar voornaamste rekening bij deze bank had. Bij het zoeken naar een andere bank liep de FIDE tegen hetzelfde probleem op. Ten slotte werd het geld van de FIDE bij een trust in Hong Kong ondergebracht, zodat via de rekening van de trust nog wel betalingen konden worden gedaan.

Het bestuur van de FIDE vroeg Iljoemzjinov zijn positie ter beschikking te stellen. Dat wilde hij niet. Hij had van begin af aan de situatie gebagatelliseerd.

De dagelijkse gang van zaken kwam nu in handen van Makropoulos, de plaatsvervangend voorzitter. Deze laatste diende ook, namens het bestuur, een klacht in tegen Iljoemzjinov bij de Ethische Commissie. Iljoemzjinov zou de FIDE te veel schade berokkenen. De Ethische Commissie ging hierin mee en sloot Iljoemzjinov uit voor een functie in de FIDE zo lang hij op de sanctielijst stond.

Iljoemzjinov besloot zich in 2018 toch opnieuw kandidaat te stellen. Hij formeerde een ticket met daarin o.a. een Thaise prinses, een Tsjetsjeense filmer en Glen Stark, een man die niet bestond, zo bleek al snel. Zijn foto was uit een Amerikaans advertentieblad gehaald. Het werd nu ook de Russische overheid te veel. Die besloot de steun aan Iljoemzjinov in te trekken en een andere Rus

te steunen als kandidaat voor het FIDE Presidentschap, Arkadi Dvorkovitsj.

De komst van Dvorkovitsj

Arkadi Dvorkovitsj (Moskou, 26 maart 1972) heeft economie gestudeerd, o.a. aan de Duke University in North Carolina in de VS. Hij volgde een ambtelijke carrière, die vanaf 2001 in de politiek werd voortgezet. Hij was plaatsvervangend minister van Economische Ontwikkeling en in 2004 lid van het presidentiële kabinet. Van 2008 tot 2012 was hij de assistent van Medvedev, die toen president van Rusland was. Van 2012 tot 2018 was hij plaatsvervangend premier. In die hoedanigheid bezocht hij in 2013 Nederland samen met president Poetin.

In 2018 was hij voorzitter van het organisatiecomité van het WK voetbal in Rusland. Dvorkovitsj was ook actief in de Russische schaakwereld. Hij was voorzitter van de Raad van Toezicht van de Russische Schaakbond, waarin o.a. ook zitting hadden de minister van Defensie, Sergei Sjojgoe, en Dimitri Peskov, de woordvoerder van president Poetin. Beiden staan nu op de Westerse sanctielijst vanwege de oorlog in Oekraïne, met nog zes andere leden van de Raad van Toezicht.

In 2018 stelde Dvorkovitsj zich kandidaat voor het presidentschap van de FIDE. Hij presenteerde een ticket van vijf mensen uit diverse continenten. Zonder de gebeurtenissen van de voorgaande jaren, de annexatie van de Krim, het conflict in Oost-Oekraïne, de MH17, zou hij zonder veel weerstand zijn gekozen. Dvorkovitsj begreep dat deze zaken een rol zouden spelen bij de verkiezingen. Het zittende bestuur stelde Makropoulos, de plaatsvervangend president, kandidaat. Hij stelde een

op het Westen georiënteerd ticket samen. Er was nog een derde kandidaat, Nigel Short. De Westerse landen stemden veelal met bezwaard gemoed op Makropoulos, ook Nederland. Dvorkovitsj had veel steun uit Afrika en Azië, maar ook uit Europa en Amerika. Hij won de verkiezing met 103 stemmen tegen Makropoulos 78.

De organisatie opgeschud

Dvorkovitsj ging voortvarend te werk. De organisatie werd opgeschud, er werd minder vergaderd door allerlei commissies, er werd gekeken welke commissieleden iets deden en welke niet, er werden sponsors aangetrokken, meest Russische zoals Gazprom en Phosagro, en er werden sociale projecten rondom schaken opgezet.

Op het FIDE-congres in 2020 in Abu Dhabi (VAE) werden nieuwe statuten aangenomen. Daarin werd o.a. gesteld dat de voorzitter maximaal twee termijnen mag dienen, dat er niet meer met volmachten mocht worden gestemd, en dat er jaarlijks een FIDE-congres zal zijn en niet meer tweejaarlijks. Het personeelsbestand van de FIDE werd uitgebreid. In 2022, toen de eerste termijn van Dvorkovitsj afliep, waren de meeste bonden, ook de KNSB, tevreden over het gevoerde beleid tot dan toe.

Op 24 februari 2022 veranderde alles. Rusland viel Oekraïne binnen. Het bestuur van de FIDE moest hierin een standpunt innemen. Dvorkovitsj zat tussen twee vuren. Hij kon de invasie, die hij als Rus niet een invasie mocht noemen, niet veroordelen, maar ook niet goedkeuren. In datzelfde jaar waren er weer verkiezingen voor de FIDE en

een Olympiade. Beide werden van Rusland verplaatst naar Chennai (India).

De verkiezing ging dit keer om tweetallen, een presidentskandidaat en zijn plaatsvervanger. Dvorkovitsj vormde een duo met oud-wereldkampioen Anand. Er was ook een kandidaat uit Oekraïne, Andri Barysjpolets, gesteund door Peter Heine Nielsen. Allemaal grootmeesters, op Dvorkovitsj na.

Dvorkovitsj is een capabel manager, maar zijn nauwe banden met Rusland waren in de toenmalige situatie een probleem. Barysjpolets was een kandidaat die, begrijpelijk gezien zijn situatie, zich geheel richtte op de positie en de persoon van Dvorkovitsj. Er was geen programma voor de FIDE, geen plannen hoe het verder moest na de verkiezing.

De KNSB besloot zich van stemming te onthouden. Een heel moeilijke beslissing, waarin emotionele en continuïteits-overwegingen een rol speelden. Het duo Dvorkovitsj/Anand won met 157 stemmen, terwijl Barysjpolets/Nielsen 16 stemmen kregen. Er waren 5 onthoudingen. Het succes van de tweede termijn van Dvorkovitsj zal vooral worden bepaald door politieke factoren.

Herman Hamers bezocht namens de KNSB sinds 1995 de FIDE- en ECU-congressen, als KNSB-voorzitter en als gedelegeerde van de KNSB.

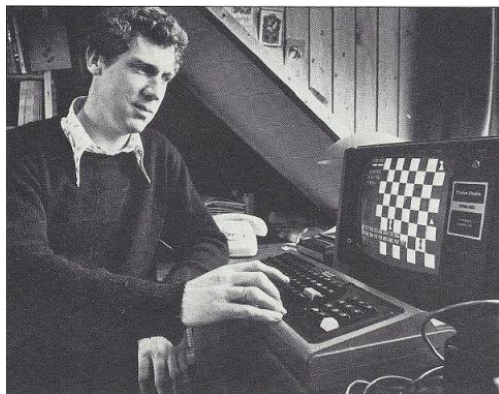
Hij was van 2002 tot 2006 lid van de Ethische Commissie van de FIDE en van 2002 tot 2022 Zone President. Vanwege die laatste functie maakte hij van 2002 tot 2020 deel uit van de Executive Board van de FIDE.

Het oplossen van een 32-stukkeneindspel

Minze bij de Weg

‘Ik voel mij een gelukkig en bevoorrecht mens. Dat ik door het schaken zover heb kunnen komen in de wetenschap en de maatschappij, dat ik zoveel heb kunnen bijdragen.’ Aan het woord is Jaap van den Herik. Hij was hoogleraar in de informatica, en dan speciaal de kunstmatige intelligentie, in Maastricht, Tilburg en Leiden. Vorig jaar ging hij definitief met emeritaat. Hij was actief op vele terreinen en is dat nog steeds op het gebied van legal technologies*, maar in de schaakwereld kennen we hem toch vooral als ‘hoogleraar computerschaak’.

Jaap van den Herik

Zonder het schaken was zijn carrière er niet geweest, althans niet in de huidige vorm. En dus beginnen we bij het allereerste begin: hoe heeft hij leren schaken?

‘Het klinkt wel grappig, van oom Jan. Die woonde in Kootstertille en leerde mij de loop van de stukken. In 1959 kwam ik op het Marnix Gymnasium in Rotterdam. Daar waren vrienden die schaakten, en toen heb ik het schaakvirus opgepakt. Ik werd op die school opgevangen door Goris, de wiskundeleraar. Hij maakte mij lid van de schaakvereniging Kralingen.’

Was je meteen een fanatieke schaker?

‘Heel fanatiek. Heel belangrijk was in 1964 het Interzonale toernooi in Amsterdam. Ik lifte ernaartoe en was er dagelijks te vinden. Door vriendjes mocht ik ook bordenjongen zijn, bij Bronstein, bij Stein. Sommige van de kleinere spelers die daar speelden wilden wel met je vluggeren. In de grote vriendenkring was één vriendje heel goed, die was beter dan ik. Ik was ook goed en dacht: ik moet van schaken mijn beroep maken, of wereldkampioen worden. Dat vriendje heette Leo Kerkhoff. Hij was twee, drie jaar ouder dan ik. In 1964 werd hij jeugdkampioen van Nederland voor Van Baarle, Ree en Timman. In 1965 werd ik jeugdkampioen van Rotterdam en mocht ik naar het Nederlands kampioenschap. Ik speelde goed, maar Robbie Hartoch was de grote man, hij werd kampioen. Ik moet nog beter spelen, dacht ik, daar ging ik voor.’

Verloren voor het schaakspel

Via Overschie kwam Jaap van den Herik bij de sterke schaakclub Rotterdam terecht. Daar kwam hij onder andere Hans Böhm, John van Baarle en de nog jonge Jan Timman tegen.

‘Timman zag het gewoon, hij begreep het, dat merkte je meteen. Ik dacht toen: misschien wil ik beroepsspeler worden, maar hij is toch van een andere categorie.’

Timman en Böhm zorgden er ook voor dat er definitief een streep door de schaakambities werd getrokken.

‘Op een terugreis uit Gent, zij zaten achter in de autobus, mijn vriendin Letty en ik halverwege, zei Böhm tegen Jan: ‘die Jaap hè, die is verloren voor het schaakspel. Kijk maar naast wie hij zit, hij heeft alleen nog maar belangstelling voor die vrouw, niet voor het spel.’

Van den Herik besloot eerst zijn studie wiskunde aan de VU af te maken, bleef nog even in Amsterdam, en vertrok toen naar de Technische Universiteit in Delft. Achteraf bekeken was dat een cruciale stap.

‘Daar zat Barend Swets, die wat aan computerschaak deed. Hij vroeg mij of ik mee wilde doen met de organisatie van evenementen. Swets was een lonely rider, een einzelgänger, die zelf zijn dingen in elkaar knutselde. Ik vond dat interessant. Ik raakte door dat computerschaakvirus van hem besmet. In 1976 was het eerste EK computerschaak in Amsterdam. Ze vroegen mij om commentaar te geven. Dat kwam omdat ik in die tijd al met Lex Jongsma commentaar gaf bij Hoogovens en IBM.

In 1977 zocht ik een onderwerp voor een proefschrift. Ik dacht eerst aan de complexiteitstheorie, maar daarna aan het computerschaak. Ik begon mij in te lezen, en toen bleek dat er in Amerika al heel veel was gedaan. Zo begon ik dus.’

Daarvoor was je niet met kunstmatige intelligentie bezig geweest?

‘Nee, sterker nog, dat heb ik zelf in Nederland gebracht. Ik ben de grondlegger van de AI, maar ik zeg er altijd bescheiden bij dat ik een van de drie mensen aan de basis ben. Die andere twee waren de Dennis de Champeaux de Laboulaye en Bob Wielinga. Wij waren de ‘push’ voor de oprichting van de Nederlandse Vereniging voor Kunstmatige Intelligentie (NVKI). Niemand geloofde daar toen in en het schaken was een heel mooi voorbeeld om daarmee aan de slag te gaan.’

Respect voor het schaken

Geloofde je er zelf in of dacht je: we zien wel?

‘Toen ik in 1977 begon dacht ik: we zien wel hoe ver het komt. Ik dacht niet meteen: dit gaat het worden, maar wel: het is interessant wat de computer kan. Coen Zuidema deed daar ook iets aan, maar dan alleen het eindspel koning en toren tegen koning. Hij zat bij het Mathematisch Centrum en had een programma gemaakt dat het een beetje deed.

Torres y Quevedo had daar overigens al in 1912 een programma voor uitgedacht, en Wim van der Poel had dat in 1953 geprogrammeerd. Euwe heeft daar toen een demonstratiepartij tegen gespeeld. De enige opgave was of de koning mat gezet kan worden. Euwe verdedigde op de bekende manier, met de koning heen en weer, en zei op een gegeven moment: en nu is het remise, de vijftigzettenregel. Van der Poel keek natuurlijk op zijn neus en Euwe was heel tevreden dat hij dat had gedaan.

Met die verhalen rolde ik in het computerschaak. Dat moet op alle fronten verbeterd kunnen worden, dacht ik. Dat was mijn drijfveer. De grote Edsger Dijkstra, bezitter van de Turing Award, zei bij dat EK

computerschaak tegen mij: 'U geeft hier commentaar, weet u dat kunstmatige intelligentie helemaal niets is. Dat heeft helemaal niets met wiskunde en informatica te maken. Er is maar één ding dat telt, en dat is wat u nu toevallig doet, dat is computerschaak.' Dat steunde mij, als een van de voortrekkers van de informatica tegen je zegt dat het belangrijk is.

Ik zat ook in een club van het Mathematisch Centrum, die bijeenkwam om te kijken wat er op het gebied van de informatica kon. Computerschaak vonden ze wel interessant, daar konden we een klein beginnetje maken. In 1978 besloot ik het bij de faculteit aan te melden: ik wil promotieonderzoek doen op het gebied van het computerschaak en de kunstmatige intelligentie. Iedereen vond dat heel opmerkelijk, maar omdat het om schaken ging hadden ze er respect voor.'

Wat maakte het schaken daarvoor zo geschikt?

'Schaken had nog steeds het aureool van een spel voor intellectuelen, een uitdaging voor de geest. Als die uitdaging voor de geest door de computer wordt opgepakt, dan zien we het verband met Turing, die in 1950 de vraag aan de orde stelde: kunnen computers denken? Mijn stap van 1978 ging terug naar 1950: kunnen computers schaakdenken? En dan maak je tevens de overstap naar De Groot, die in 1946 promoveerde op het proefschrift: *Het denken van den schaker*. Daarbij stootte hij op het begrip intuïtie. Daar kon hij niet goed mee uit de voeten, dat was zijn obstakel. Die dingen kwamen allemaal samen in mijn proefschrift in 1983.

Voor De Groot was dit een toekomststap te ver. Hij zei letterlijk tegen mij: 'Jaap, ik geloof er niets van, maar ik wil wel graag

jouw promotor zijn.' Dat is dubbel. Hij hield de deur open dat ik mogelijk gelijk zou kunnen hebben.'

Drie weddenschappen

In 1979 sloot Jaap van den Herik drie indertijd opzienbarende weddenschappen af met Hans Böhm. Op 1 januari 1990 zouden computers op niveau 2600 spelen, op 1 januari 1995 op 2650 en op 1 januari 2000 zouden ze sterker spelen dan de wereldkampioen. Beiden zetten 500 gulden in per weddenschap.

'We hadden afgesproken samen met onze partners van het geld te gaan eten. De eerste keer betaalde Hans van de winst, de tweede keer ook. Die keer zei hij tegen mij: 'Jaap, ik heb gewonnen, maar jij hebt het goed. Jij hebt gezegd 2650 en het staat nu op 2635. Jij hebt moreel gewonnen, maar ik steek wel het geld in mijn zak.' En toen had je in 1997 de match van Kasparov tegen Deep Blue. Böhm zei: 'We kunnen nu wel meteen afrekenen, we hoeven niet tot 2000 te wachten.'

Kort daarna verscheen een stuk van De Groot in de *NRC*. Hij draaide er helemaal omheen. Hij kon niet zeggen: Van den Herik had toch gelijk. Hij was er niet aan toe zijn ongelijk toe te geven. Ik bleef hem wel altijd een aardige vent vinden. Vlak voor zijn dood zijn Letty en ik naar Schiermonnikoog gegaan om afscheid te nemen. Hij zei: 'We waren het zelden eens, maar we zijn altijd vrienden gebleven. Ik ben niet de persoon om hem iets na te dragen. Laten we het zo zeggen: hij had er moeite mee dat de wereld onder zijn ogen veranderde.'

Dat in ere houden van de sterren uit het verleden kwam in 2016 nog een keer terug.

Böhm, Van den Herik en Krabbé

‘In 2016 hield ik in Tilburg een afscheidsrede, en die heb ik genoemd: intuïtie valt te programmeren. Dat is toch een onderwerp dat aan mij kleeft. Aan het eind van de receptie kwam Fietie, de dochter van Euwe, naar mij toe, en zei: ‘Weet je wat ik zo mooi vind, de manier waarop je over mijn vader en over De Groot hebt gesproken. Je hebt ze helemaal het podium gegeven en niets gezegd dat desavouerend was. Ze hadden natuurlijk ongelijk, maar in de tijd dat zij dat zeiden waren ze de topmensen van de academische wereld in Nederland. Dat heb je heel mooi verwoord.’

Euwe wist niet zoveel van computerschaak als van het gewone schaken. Als hij een lezing over dit onderwerp had, belde hij en vroeg hij: ‘Meneer Van den Herik, gaat u mee?’ Hij vertelde dan het grote verhaal en ik deed de details.

Even terug naar de weddenschap met Böhm. In 1979 was de computer nog niet zo sterk.

Vond je je weddenschap toen gewaagd of zag je al een bepaalde ontwikkeling?’

‘Dat laatste, voor mij was dat een vanzelfsprekendheid. Hans was een constructieve opponent. Waarom denk je zo, wat denk je nou precies, vroeg hij. Hij dwong mij om stappen te zetten. Ik heb mensen nodig die uitdagend voor mij zijn, daar kan ik mij aan optrekken. Dus ik moest het preciseren, en achteraf ben ik daar heel blij mee.’

Wat hield dat preciseren in?

‘Twee dingen zijn belangrijk. De snelheid van de computer en de patronen. Hoe kunnen we het zoekproces versnellen, varianten afkappen. Het is hetzelfde dat De Groot ook in zijn boek beschrijft. Kijk, als je je dame weggeeft hoef je niet verder na te denken. Dat betekent dat het gevoel voor een bepaalde positie steeds beter wordt beschreven. De tuning van de parameters, zeg maar.

Iemand die daar veel aan gedaan heeft was

Arthur L. Samuel. Hij was degene die zich afvroeg: kunnen computers zelf leren? Hij had dat al in de jaren veertig bedacht en opgeschreven (voor checkers, dammen op de 64 velden) en in de jaren vijftig geïmplementeerd door computers tegen elkaar te laten spelen. Maar pas in 1963 schreef hij zijn beroemde artikel over de lerende programma's. Dat was een doorbraak.

Arthur L. Samuel

De snelheid is een ander belangrijk punt. De echte doorbraak van de snelheid is pas gekomen na 2000, toen ze *deep learning* gingen toepassen.'

'De mensen kunnen er helemaal niets van'

Kan je uitleggen wat deep learning is?

'Eigenlijk is het punt van *deep learning* gelegen in het begrip patroonherkenning. Dat je op diep niveau een patroon herkent en zegt: dat patroon moeten we hebben, dat wordt een *feature* in de zoekboom. Als je aan het zoeken bent, moet je weten wat je zoekt. Als je zo'n patroon hebt en weet je wat je zoekt, dan kun je daar gericht naar gaan zoeken. Dat versnelt de situatie en is de weg naar een oplossing.

Maar ik zal eerst even vertellen wat het

verschil is tussen patronen die gegenereerd worden *door de computeren* de patronen die gegenereerd worden *door mensen*.

Vroeger had je menselijke evaluaties, bijvoorbeeld dat twee lopers sterker zijn dan paard en loper. Later kwamen er ook voorbeeldstellingen bij die heel goed waren (bijv. openingsboeken). Soms zaten daar fouten in, de openingsencyclopedieën bijvoorbeeld zaten stampvol met fouten. Dat wist tot dan toe niemand. De grote doorbraak kwam doordat eerst Lee Se-dol en daarna Ke Jie, beiden wereldkampioen go, waren verslagen door AlphaGo (met menselijke evaluaties). Op wetenschappelijke gronden zijn ze bij Deepmind vervolgens met *deep learning* aan de slag gegaan. Alle menselijke evaluaties werden eruit gegooid. Dat nieuwe programma AlphaGo Zero (Zero betekent nul kennis) versloeg het programma dat van wereldkampioen Ke Jie won (in 2017) met 100-0. De ogen van de hele AI-wereld gingen open: de mensen kunnen er helemaal niets van. Of het nu om go of schaken gaat, de menselijke kennis zit vol fouten. Alleen weten wij als mens niet wat die fouten zijn omdat we mens zijn, omdat we ze zelf hebben bedacht.

In deze fase gaan we dus van AI naar patroonherkenning. We moeten uit het mechanisme dat we hebben patronen zien te halen. Als je die patronen hebt, kun je doorgroeien van eenvoudige eindspelen naar complexere eindspelen. En nu badineer ik even: al met al is het schaken een 32-stukkeneindspel.

Wat we willen is het spel oplossen. Ik heb gezegd dat het in 2035 zo ver is. Op dit moment is alles nog niet uitgevonden. Ik dacht toen aan quantumcomputers, maar ik

zie het, zoals het nu is, nog niet gebeuren met quantumcomputers, wel met gewone verbeterde geavanceerde technieken.’

En wat heeft de gewone schaker hieraan?

‘Daarvoor is dit natuurlijk niet interessant. Het heeft zeker invloed op de praktijk van het schaken, maar niet zo dat we ermee ophouden omdat het spel is opgelost. Het schaken blijft een boeiend spel voor, laten we zeggen, elke Nederlandse kampioen zoals Erwin l’Ami. Speltechnisch gezien blijft het interessant wat er gaat gebeuren, mens-technisch gezien zijn we dat stadium allang voorbij, dus er is niemand die zich bekommert om de vraag of het spel is opgelost. Blijft de vraag: wat gaat er met het schaakspel gebeuren? In welke mate hebben grootmeesters voordeel bij de ontwikkelingen? Ik kan alleen maar zeggen: ze hebben daar heel veel voordeel van, want hun kennis wordt een stuk verrijkt.’

Botwinnik heeft geen kans

De topspelers van nu zijn dus een stuk sterker dan bijvoorbeeld Botwinnik?

‘Absoluut. De toppers zien hoe computers hun weg vinden en grootmeesters vinden, naar aanleiding van wat de computer doet, ook hun weg. Ze leren allerlei concepten, zeg trucjes van de computer. Als de huidige topgrootmeesters tegen een Petrosjan of een Botwinnik zouden spelen, dan zijn ze een stuk sterker. Botwinnik zou geen kans hebben tegen Carlsen, daar ben ik van

overtuigd.’

We gaan kort nog één keer terug naar de beginjaren. Hoe reageerde de schaakwereld op jou, ondervond je weerstand?

‘Jazeker, er was heel veel ongeloof, maar één iemand was het met mij eens: Sosonko. Hij zei: die computer wordt gewoon sterker. Dat is een vanzelfsprekende ontwikkeling.

Ik had in de *NRC* een discussie met Donner, die geloofde er helemaal niets van. Eerder had ik ook Timman geïnterviewd. Een tijdje later stond Timman met Donner bij de uitgang van de Kring en zei: ‘Die Van den Herik is laatst bij mij langs geweest om mij te interviewen over computers.’ Hein vroeg: ‘Wat heb je voor antwoord gegeven?’ Timman: ‘Ik heb gezegd 2500, ze kunnen wel wat.’ Hein staat zijn sigaretje te rollen en zegt: ‘Denk je, 2500? Dus jij denkt dat hij het niveau van Ree nog wel haalt?’

Ik was er niet bij, maar Timman heeft mij dit later verteld. De wetenschap en de schaakgrootmeesters hebben heel veel geleerd in de afgelopen veertig jaar.

* Het Leiden Legal Technologies Program omschrijft legal technologies als: ‘het gebruik van technologie en software om juridische diensten te verlenen en de juridische sector te ondersteunen’

Wie wil nu de geschiedenis herschrijven?

Peewee van Voorthuysen en Eric de Winter

Vanuit Argentinië werd een jaar geleden een verzoek aan de FIDE gericht om de zittingsperiode van Alexander Rueb als FIDE-voorzitter te onderbreken. Een Argentijn, Augusto de Muro, zou het gat moeten opvullen. Tot nu toe staat Rueb in alle lijstjes genoemd als eerste FIDE-voorzitter, in de periode vanaf de oprichting van de FIDE in 1924 tot aan zijn aftreden in 1949. Hij werd toen opgevolgd door de Zweed Folke Rogard, en daarna nam Max Euwe het roer over (1970-1978).

Augusto De Muro

In juni 2022 kwam de zaak tot leven, in elk geval voor ons. Op de agenda van de *Historical Committee Meeting* van de FIDE stond een agendapunt, 'The missing FIDE Presi-

dent'. Daarna bleef dit punt vooral onder de aandacht binnen deze groep; het werd breder getrokken toen het op de agenda kwam van het online FIDE-congres en vooral als onderwerp op het FIDE-congres in Chennai (India) 2022.

Het verzoek van Argentinië

In april 2022 richtte Marco Petrucci, voorzitter van de Argentijnse schaakbond (FADA), een formeel verzoek geadresseerd aan FIDE-voorzitter Arkadi Dvorkovitsj om retroactief de benoeming te erkennen van zijn landgenoot Augusto de Muro; dit zou zijn gebeurd tijdens het FIDE-congres in Buenos Aires in 1939. Ook zou de verplaatsing van het kantoor van de FIDE (van Den Haag naar Buenos Aires) tijdens de periode 1939-1946 alsnog moeten worden erkend. Concreet zou de lijst van FIDE-voorzitters in die periode als volgt moeten worden gewijzigd: Rueb 1924-1939, De Muro 1939-1946, Rueb 1946-1949.

De FIDE is niet meteen akkoord gegaan. De Algemene Vergadering in Chennai heeft het FIDE-management opgedragen alle beschikbare documenten over deze zaak op de FIDE-website te plaatsen, én schaakhistorici en -onderzoekers de mogelijkheid te bieden te onderzoeken of de besluiten in 1939 wettig

Tijdens het FIDE congres

zijn genomen. De FIDE Council zou vervolgens een beslissing nemen.

Na enig uitstel – omdat het plaatsen van de documenten later dan voorzien was voltooid – werd de deadline om te reageren bepaald op 10 januari 2023. De op de website van de FIDE geplaatste stukken ter ondersteuning van het verzoek uit Argentinië gaven een heel eenzijdig beeld. Bovendien, weliswaar niet zo verrassend, een overdosis artikelen en krantenberichten uit Argentinië zelf uit die tijd, en veel ‘herhaling van zetten’. Wel met notulen van het congres van 1939.

Onze zoektocht begint

Eerst kijk je natuurlijk in het MEC zelf. Daar

vind je ongelooflijk veel, ook wel correspondentie tussen Euwe en Rueb, maar daarin hebben we maar een paar relevante stukken aangetroffen die ons verder zouden kunnen helpen in ons onderzoek. In de eerste plaats de toen geldende FIDE-statuten, opgesteld in 1925 en sindsdien niet gewijzigd. En een verslag van Rueb zelf over de gebeurtenissen tijdens het congres in Buenos Aires, in het *Orgaan van het Koninklijk 's-Gravenhaagsch Schaakgenootschap Discendo Discimus*.

Een typerend citaat, na een inleidende verontschuldiging:

‘Ik kom thans aan bestuurszaken, maar kan daar niet over spreken zonder geld. Geld voor de heen- en terugreis van 26 teams en 18

dames. Logies voor meer dan een maand. (...) Dus alle middelen te baat genomen, om publiek, subsidiën, giften te krijgen. En een van de merkwaardigste middelen (meerdere middelen waren merkwaardig) was wel het overbrengen van de F.I.D.E. naar Buenos Aires en het afdanken van zijnen voorzitter. Dat hiertoe statuten-wijziging, vooraf ingediende voorstellen noodig waren, dat de voorzitter in 1936 voor 4 jaren gekozen was: het derde niet. Het was echt Amerikaansch.'

Op de boekenplanken van het MEC staat ook een versie van het *Golden Book* van de FIDE, waarin de gebeurtenissen in Buenos Aires 1939 worden vermeld. Dat ziende doet je opnieuw de wenkbrauwen fronsen waarom het nu, 82 jaar later, ineens weer wordt opgerakeld.

Herman Hamers, de Nederlandse gedelegeerde bij de FIDE, had in een eerste reactie naar de FIDE direct al zijn grote twijfels geuit. Later hebben we gezamenlijk onze strategie bepaald.

Bij Tresoar in Leeuwarden: een onverwachte bondgenoot

Wij waren al een paar keer bij het denksport-collectiecentrum Tresoar in Leeuwarden op bezoek geweest, waar zich onder meer een groot FIDE-archief bevindt met stukken uit de periode van Rogard, Euwe, Ólafsson en Campomanes. Misschien konden we daar toch relevante stukken vinden, hoewel het archief van Rueb zelf geheel verloren is gegaan bij het door de RAF uitgevoerde vergissingsbombardement op het Bezuidenhout op 3 maart 1945. Het resultaat van de reizen naar Leeuwarden viel dus wat dit betreft tegen, maar het graafwerk in de FIDE-archieven leverde gelukkig genoeg andere wetenswaardigheden op.

Ook hebben we bij Tresoar kennis gemaakt met Henrik Malm Lindberg, een Zweedse schaakhistoricus en ook lid van het *Historical Committee* van de FIDE. Van hem hebben we waardevol materiaal ontvangen en hij heeft ons inzicht gegeven in het functioneren van dit comité. De FIDE maakt onderscheid tussen 'commission', waarvan de leden worden gekozen, en 'committee', met een vrij losse en onoverzichtelijke organisatiegraad.

We wisten dat Rueb na terugkeer in Nederland een brief aan alle bonden had geschreven met daarin de vraag om hem te erkennen als enige FIDE-president. Binnen de Noordse landen was er uitgebreid overleg nadat men ook een brief van De Muro had ontvangen, en men besloot Rueb te erkennen. Net zoals de Verenigde Staten, Denemarken en Zwitserland dat zouden doen.

Bij een bezoek aan de onderzoekszaal Allard Pierson van de Universiteit van Amsterdam hoopten we als bijvangst misschien ook nog wat aan te treffen over de Rueb-De Murozaak. Hier ligt namelijk het archief van de Alexander Rueb Stichting opgeslagen. Ook daar zijn nog veel interessante dingen te vinden, maar niet zozeer over het FIDE-voorzitterschap van Rueb.

We hebben verder contact gehad met Alexander Rueb, een kleinzoon. In de familie is over de gebeurtenissen in Buenos Aires niets bewaard gebleven. De familie is zeker geïnteresseerd in de uitkomst van dit dossier.

De Koninklijke Bibliotheek (KB) en Delpher

Waar komt onze informatie dan wel vooral vandaan? Vanachter je bureau is Delpher een onmisbare bron met 130.000.000 digitale pagina's uit Nederlandse kranten, boeken en

tijdschriften, met een goede zoekfunctie, en dat nog gratis ook.

De KB in Den Haag is veelvuldig bezocht, tot vlak voor de deadline aan toe. Daar is heel veel opgehaald uit meestal buitenlandse schaaktijdschriften. Bij het doorbladeren van het Argentijnse schaaktijdschrift *Caissa* konden we na 1939 amper iets terugvinden over De Muro. Nader onderzoek leerde dat hij in 1941 was afgezet als voorzitter van de Argentijnse schaakbond. En dat daarna, in 1943, het Argentijnse schaakleven praktisch uit elkaar was gespat. Nadat de gemoederen weer enigszins waren bedaard, vonden we in *Caissa* van juni 1946 de volgende redactionele passage:

‘Wij stellen voor, in het belang van de internationale schaakbetrekkingen, dat de Argentijnse schaakbond officieel haar afkeuring uitspreekt over wat er in onze hoofdstad is gebeurd tijdens de FIDE-vergadering van 1939, waarbij haar statuten werden geschonken om een president te ‘kiezen’ met de stemmen van Zuid-Amerikaanse bonden die uitsluitend voor dat illegale doel waren opgericht.’

Een ander punt dat ons had verbaasd was dat er één West-Europees land voor De Muro had gestemd: Denemarken, in de persoon van Jens Enevoldsen. Ook hier leverde nader onderzoek een heel ander beeld op. Eerst vonden we een verslag in het Zweedse *Schackvärlden*:

‘Denemarken heeft – via zijn vertegenwoordiger Jens Enevoldsen – voor de Zuid-Amerikaanse keuze gestemd, opmerkelijk vanuit zuiver Europees oogpunt. Er kan echter sprake zijn geweest van bedrog door Enevoldsen, aangezien hij zich daar als

Zuid-Amerikaan heeft voorgedaan (en maanden later terugreisde dan de rest van het team). De leiding van de Deense schaakbond moet haar verantwoordelijkheid nemen, vooral omdat er vijf anderen waren, die als afgevaardigden allemaal betrouwbare mensen waren.’

Een tijdje later blijkt de zaak Enevoldsen volledig te ontsporen, zo lezen we in *Skakbladet*. Hij vraagt de Deense bond om een vergoeding van zijn terugreis. De Deense bond weigert, en Enevoldsen stapt naar de rechter. En wint... De bond laat dat niet op zich zitten en gaat in hoger beroep. En krijgt daar weer gelijk: Enevoldsen moet de reiskosten uit eigen zak betalen, en meteen ook maar de proceskosten.

Coup or call of duty?

Onder deze titel wordt op 17 november 2022 een artikel van de schaakhistoricus Richard Forster gepubliceerd op Edward Winter’s website Chess Notes. Hij blijkt een wereldwijd netwerk te hebben ingeschakeld en komt tot dezelfde conclusies als wij. Uit niets blijkt dat De Muro na het congres ook maar iets heeft gedaan, behalve een aantal brieven schrijven. Bijna alle reacties in de verschillende landen zijn zeer negatief. En Forster heeft naast de FIDE-statuten ook de Zwitserse wetgeving geraadpleegd: in beide gevallen constateert hij dat zowel de statuten als de wetten met voeten zijn getreden. Nadat we in contact zijn gekomen, deelt hij ons wel zijn vrees mee, gezien zijn eerdere ervaringen met het Historical Committee: ‘Thus, I assume that the outcome will unfortunately be quite random.’

Wanneer op 10 januari 2023 de deadline is verstreken blijken er twee inzendingen te zijn: die van Forster en die van ons. Dat doet

natuurlijk het ergste vrezen, aangezien het Historical Committee eerder al de aanvraag zeer positief had beoordeeld. Daarbij geholpen door het feit dat de twee Argentijnse auteurs inmiddels waren toegevoegd aan het Historical Committee.

Op 8 februari 2023 hadden we een gesprek met Iclicki in het Max Euwe Centrum. Herman Hamers leidt dat als gedelegeerde van de KNSB naar de FIDE. Er komt weer een nieuw konijn uit de hoed.

Het voorstel is om De Muro voor één jaar tot FIDE-president te benoemen, gevolgd door een periode van 1940 tot 1946 zonder FIDE-president. En passant noemt Iclicki nog een artikel uit de *FIDE Revue* dat die visie zou bevestigen. Het blijkt om een artikel van de Franse gedelegeerde Berman te gaan. Het enige dat hij constateert is dat Rueb geen mandaat meer had sinds 1940. Geen woord over de benoeming van De Muro en het congres van Buenos Aires. President zonder mandaat is natuurlijk nog wel steeds president.

Afijn, doodse stilte tot de Zoommeeting van het Historical Committee op 3 april 2023. Heel de wereld lijkt uitgenodigd, maar niet Richard Forster bijvoorbeeld. Het voorstel dat Iclicki ons had verteld wordt overgenomen. Een paar dagen later valt de volgende mededeling in onze postbus:

FIDE-president 1939 Augusto De Muro

Fullly information in 3 volumes 1938-1943, *El impresionante Torneo de Ajedrez de las Naciones 1939*. This matter has been debated and approved by the FIDE History Committee and by FIDE Presidium (Mexico) april 4, 2023.

Justice has been done after 84 years!

Op 24 april 2023 wordt de besluitenlijst van de FIDE Council van 4 april gepubliceerd.

Daar lezen we:

‘CM1-2023/46: FIDE recognizes that Dr. Augusto de Muro was appointed as FIDE President by the FIDE GA in Buenos Aires, 1939. FIDE notes that Dr. Augusto de Muro’s appointment was later contested by the previous administration and he was not executing the duties during the war’.

Daarmee is – vrezen wij – onze zoektocht ten einde. Hoewel dit korte statement twee misers bevat (De Muro was geen Dr. en Dr. Rueb had meteen tijdens het congres geprotesteerd), lijkt de bestuurlijke weg doodgelopen.

Wat is blijvend?

Het onderzoek van Richard Forster, gepubliceerd op de website ‘Chess Notes’, zijn artikelen in Chess (2023/1) en in Schach (2023/1) en ons eigen onderzoek hebben de mening van het Historical Committee wel beïnvloed, maar niet kunnen veranderen. Forster had gelijk: ‘The outcome will be quite random’.

De paar honderd uur zoek- en graafwerk was boeiend, maar heeft niet het gehoopte resultaat opgeleverd. Helemaal onverwacht is dit ook weer niet. Het laatste woord is aan Herman Hamers: ‘Ik weet niet hoe eervol de beslissing is voor wijlen De Muro. Hij is volgens de officiële versie benoemd (niet gekozen) voor een jaar als president. In dat jaar heeft hij niets gedaan.

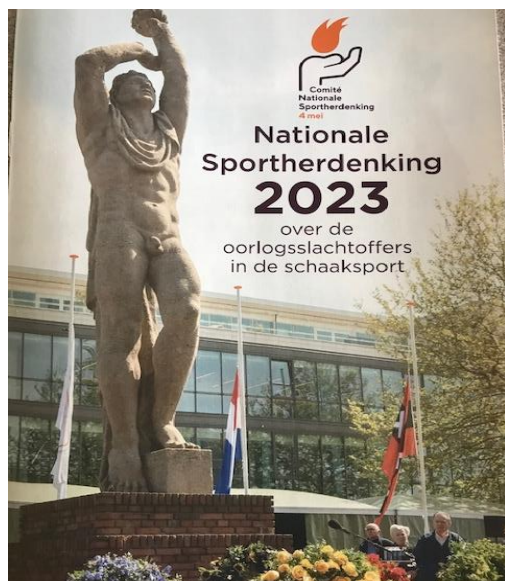
Van 1940 tot 1946 was er geen president en in 1946 is de oud- en erevoorzitter Rueb weer aangetreden en hij leidde de FIDE tot 1949 door een moeilijke periode. In 1949 werd hij voor de tweede keer benoemd tot erevoorzitter. Van De Muro heeft niemand meer gehoord tot 2022.’

Nationale Sportherdenking 2023 in het teken van de schaaksport

Paul van der Sterren

De inmiddels traditionele Sportherdenking op 4 mei bij het Olympisch Stadion in Amsterdam stond dit jaar dankzij het 150-jarig jubileum van de KNSB in het teken van de schaaksport. In een druk bezochte bijeenkomst werd aandacht besteed aan schakers die in de oorlogsjaren door de bezetter zijn vermoord (talloze clubschakers, maar ook bijvoorbeeld Salo Landau, die indertijd na Euwe de beste schaker van Nederland was) en aan de vele manieren waarop het schaakspel mensen juist door de oorlog heen hielp.

In dit verband werden er foto's en tekeningen getoond en verhalen verteld die op indrukwekkende wijze lieten zien hoe het schaken mensen een mentaal toevluchtsoord bood in zelfs de meest extreme omstandigheden, een tegenwicht tegen de stress en ellende van hun dagelijkse leven. Ten slotte werden er kransen gelegd bij het beeld van Prometheus, o.a. door KNSB-voorzitter Bianca De Jong-Muhren.

Het Max Euwe Centrum was samen met de KNSB intensief betrokken bij de voorbereiding van deze dag. Het organisatiecomité heeft naar aanleiding van de herdenking een boekje uitgegeven met foto's, de namen van de omgekomen schakers en (fragmenten van) verhalen uit die tijd. Bezoekers van het Max Euwe Centrum kunnen gratis een exemplaar meenemen. Zolang de voorraad strekt...

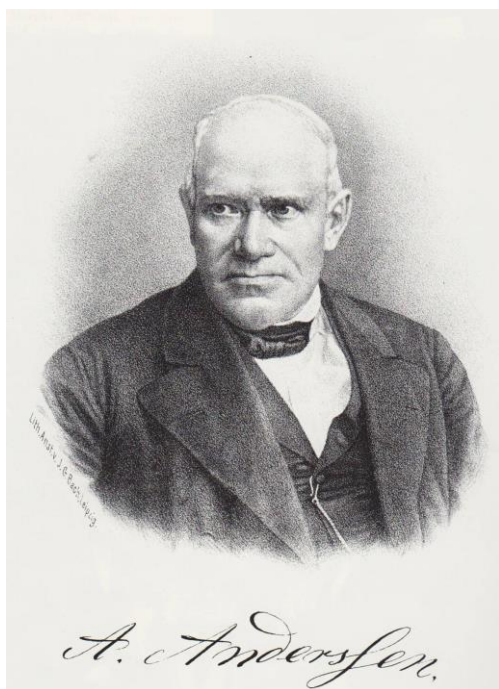

Anderssen in Nederland

Symon Algera

De Duitser Adolf Anderssen was één van de sterkste schakers uit de bloeitijd van het romantische schaak in de negentiende eeuw. In 1861 bezoekt hij ons land en speelt daar tegen twee coryfeeën van het Nederlandse schaken, Christiaan Messemaker en Maarten van 't Kruijs. Tegen beiden verliest hij zijn eerste partij, en bij zijn afscheid zegt hij dat de Amsterdammer Van 't Kruijs, die aanvankelijk weigert om tegen hem te spelen, bij de tien sterkste spelers van de wereld hoort.

Adolf Anderssen

Wint het eerste internationale toernooi in Londen 1851

Karl Ernst Adolf Anderssen wordt in 1818 geboren in Breslau, het huidige Wroclaw in Polen. Hij studeert wiskunde en wijsbegeerte in zijn geboortestad en in Berlijn maakt hij al snel naam als zeer sterke

schaker. In 1851 wint hij in Londen het eerste grote internationale schaaktoernooi en wordt daarna groots en feestelijk in Breslau ontvangen. Na deze overwinning beschouwt men hem als de sterkste schaker ter wereld. Deze dominantie wordt onderbroken door de opmars van de jonge Amerikaan Paul Morphy, die in 1858 naar Europa komt en hier de sterkste tegenstanders, inclusief Anderssen, overtuigend verslaat. De carrière van Morphy blijkt echter van korte duur, want na enkele jaren keert hij het schaken de rug toe. Daarna behaalt Anderssen nieuwe schaaksuccessen.

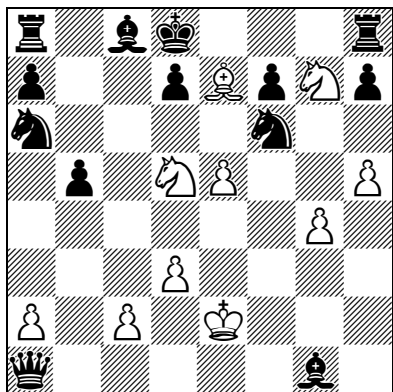
Onsterfelijke partij

Anderssen speelt veel mooie partijen, maar de meeste opzienbarende is waarschijnlijk de 'onsterfelijke partij' die hij in 1851 in Londen speelt tegen Lionel Kieseritzky. Hij zet zijn tegenstander na 23 zetten mat na het offeren van een loper, twee torens en een dame.

Adolf Anderssen - Lionel Kieseritzky Londen, 1851

1.e4 e5 2.f4 cxf4 3.Lc4 Dh4+ 4.Kf1 b5 5.Lxb5 Pf6 6.Pf3 Dh6 7.d3 Ph5 8.Ph4 Dg5 9.Pf5 c6 10.g4 Pf6 11.Tg1 cxb5 12.h4 Dg6 13.h5 Dg5 14.Df3 Pg8 15.Lxf4 Df6 16.Pc3 Lc5 17.Pd5

Dxb2 18.Ld6 Lxg1 19.e5 Dxa1+ 20.Ke2 Pa6
21.Pxg7+ Kd8 22.Df6+ Pxf6 23.Le7 mat

Anderssen-Kieseritzky, na 23. Le7 mat

Opleving van het internationale schaken gaat aan Nederland voorbij

Na het toernooi in Londen komt het internationale schaken goed op gang. Vooral in Engeland en Duitsland worden tal van schaaktoernooien georganiseerd. Nederland krijgt hier weinig van mee. Volgens de historicus Antonius van der Linde stelt het schaken in Nederland in die tijd niet veel voor, ‘..men schaakt doorgaans zoals men een partijtje domino of kaart speelt ...’. De schaarse hoogtepunten van het schaakleven bestaan uit bezoeken van beroemde buitenlanders. Er komen in de loop van de negentiende eeuw wel steeds meer schaakverenigingen die onderling vaak correspondentiepartijen spelen, en die soms wel jaren kunnen duren. De zetten worden veelal per postkoets overgebracht.

Naar Nederland

In 1861 speelt Anderssen in de London Chess Club een schaakmatch tegen de sterke Oostenrijker Ignaz von Kolisch. Dat zal een historische tweekamp worden, want voor het

eerst in de geschiedenis wordt gespeeld met tijdlimieten en daarvoor worden zandlopers gebruikt, beide spelers krijgen twee uur voor 24 zetten. Anderssen wint de match met 5-4. Op doorreis naar Engeland zal Anderssen, die dan al professor aan de universiteit van Breslau is, eerst een bezoek brengen aan twee schaakverenigingen in Nederland, het Rotterdamse Vermaak door Oefening en het Amsterdamsche Schaakgenootschap. De Duitser zal hier de degens kruisen met twee coryfeeën van het Nederlandse schaken: Messemaker en Van 't Kruijs.

Messemaker wint de eerste partij

Op 7 juli 1861 komt Anderssen aan in Rotterdam. Zijn tegenstander is Christiaan Messemaker, die in 1824 in Gouda wordt geboren en daar eerst een tabakshandel heeft en later een slijterij in gedestilleerd. Hij is een van de sterkste spelers van Nederland en ook de naamgever van de schaakvereniging Messemaker 1847 uit Gouda (het jaartal 1847 is er veel later aan toegevoegd). Er wordt gespeeld in het fraai gelegen gebouw van de Koninklijke Nederlandse Yachtclub, met uitzicht op de Maas, het huidige Wereldmuseum Rotterdam. Na een welkomstwoord van de ‘president’ van de schaakvereniging wordt de eerste partij gespeeld, die ‘na lange strijd en door zeer flink spel’, door Messemaker wordt gewonnen. Daarna verliest de Nederlander overigens drie partijen achter elkaar. Het *Algemeen Handelsblad* schrijft: ‘Gedurende het verblijf van den hoogleeraar Anderssen te Rotterdam was de geniale speler met onvermoeiden ijver van 's morgens tot laat in den avond voor het schaakbord gezeten ten dienste van een ieder die lust had eene lans met hem te breken’. Als dank krijgt de professor het erelidmaatschap van Vermaak door Oefening aangeboden.

Christiaan Messemaker

Per open rijtuig naar het Amsterdamsche Schaakgenootschap

In de namiddag van vrijdag 12 juli arriveert de Duitse meester per open rijtuig in het lokaal van het Amsterdamsche Schaakgenootschap op het Damrak boven de Grote Koopmansbeurs. Tijdens de feestelijke receptie wordt hij door diverse leden toegesproken en het glas wordt veelvuldig geheven. Daarna wordt nog een bezoek gebracht aan Artis. De volgende dag zal Anderssen zijn eerste partij spelen tegen Maarten van 't Kruijs.

Maarten van 't Kruijs

Van 't Kruijs wordt in 1813 in Uithoorn geboren en het verhaal gaat dat de jonge Maarten er vaak door weer en wind op uittrekt om een waardige schaaktegenstander te vinden. Hij verhuist later naar Amsterdam om daar een handel in brandstoffen te beginnen. Lange tijd wordt hij als een van de sterkste spelers van Nederland beschouwd. Hij is een natuurtalent dat weinig tijd besteedt aan

schaakstudie omdat zijn werk dat niet toelaat. Hij heeft dan ook zijn eigen openingstheorie en de openingszet 1.e2-e3 staat ook nu nog wereldwijd bekend als de Van 't Kruijs-opening. Hij is ook een sterke speler in wat tegenwoordig het Fischer Random Chess wordt genoemd. Hierbij wordt de beginopstelling door het lot bepaald. Deze vorm van schaken wordt al in de negentiende eeuw gespeeld en wordt naar de bedenker ook wel 'schaakspel à la van der Hoeven' genoemd. Het eerste toernooi dat in 1852 volgens deze formule wordt gespeeld, met deelname van de inmiddels 74-jarige Jonkheer Elias van der Hoeven, wordt door Van 't Kruijs gewonnen. De Nederlandse Schaakbond, die in 1873 wordt opgericht, schrijft bij zijn overlijden in 1885 dat zijn stevige Nederlandse volkskarakter evenzo bleek uit zijn uiterlijk als uit zijn spel. Het is duidelijk dat Maarten van 't Kruijs een vreemde eend in de bijt van het toenmalige schaakleven is geweest, en misschien heeft hij daarom ook nooit de aandacht en roem gekregen die hij misschien wel verdiende.

Weigert aanvankelijk om tegen Anderssen te spelen

Als bekend wordt dat Anderssen het Amsterdamsche Schaakgenootschap gaat bezoeken, wordt direct een ledenvergadering belegd om de organisatie te bespreken, en het wordt al snel duidelijk dat Maarten van 't Kruijs naar voren wordt geschoven om tegen de Duitser te spelen. Deze weigert echter. Van 't Kruijs is een eenvoudige man die niet van drukte houdt, bovendien is hij niet eerzuchtig en acht hij zich bij lange na niet sterk genoeg om tegen de grote Duitse kampioen te spelen. Bovendien ziet zijn vrouw ook niet graag dat hij 's avonds laat thuis komt. Er wordt van alles in het werk gesteld om de 'stijfhoofdigen' Van 't Kruijs op andere ge-

dachten te brengen, maar zonder succes. Het conflict escaleert en de voorzitter dreigt Van 't Kruijs dat hij voortaan geen enkele turf meer bij hem zal bestellen als hij niet wil spelen, en hij roept zijn clubgenoten op om zijn voorbeeld te volgen. Dit blijkt een goede strategie, want de brandstoffenhandelaar kiest eieren voor zijn geld en besluit om toch maar tegen Anderssen te schaken. In kranten wordt de clubvoorzitter, de heer Mohr, uitvoerig geprezen om zijn doortastende optreden waardoor de match uiteindelijk toch doorgang kan vinden, en hij krijgt daarvoor in 1863 het erelidmaatschap van het Amsterdamsche Schaakgenootschap aangeboden. Het is opmerkelijk dat er helemaal geen kritische geluiden te horen zijn over zijn intimiderende gedrag.

Maar wint eerste partij na de openingszet a2-a3

De eerste partij wordt op 13 juli 1861 gespeeld, en na 55 zetten dwingt de Amsterdammer de Duitse professor op de knieën. In 1922 wordt de partij gepubliceerd in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* met het commentaar van de nog jonge Aljechin, de latere wereldkampioen. Van 't Kruijs opent de partij met 1.a2-a3 en dat is ook de reden waarom Aljechin de partij analyseert, hij doet dat voor *Kagans Neueste Schachnachrichten* waarin onbekende schaakpartijen worden besproken. Aljechin vindt dat de Nederlander de hele partij, maar vooral het eindspel, sterk heeft gespeeld.

Anderssen verliest dus, evenals eerder in Rotterdam, ook in Amsterdam zijn eerste partij. In *De Rotterdamse Variant!* wordt gewezen op een overeenkomst met een verhaal uit een column van Donner, waarin hij beschrijft hoe hij in Spanje samen met de Spaanse kampioen optreedt in een simul-

taancircuit. Om beurten verliezen ze van de voorzitter van de ontvangende club om zo een uitnodiging voor een volgende seance te waarborgen. Er is geen enkele aanwijzing dat deze overwegingen ook bij Anderssen een rol hebben gespeeld.

VAS-leden eind 19e eeuw. De zittende schaker met de best gepoetste schoenen links in beeld is ons erelid **Henry Bird**, een illustere Britse schaker en schaakschrijver uit de 19e eeuw. De anderen van links naar rechts: VAS-voorzitter Mohr, de Nederlandse schaakgrootmeester Rudolf Loman en de Amsterdamse topschaker J.Pinédo.

Mohr bij VAS

Anderssen kan de trein nog halen

Dit zal de enige verliespartij van Anderssen zijn, er volgen nog vijf overwinningen en twee remises. Bij één van de remises wordt geschreven dat Van 't Kruijs duidelijk beter staat, maar dat hij zich een gentleman toont door de zetten te herhalen, zo remise te maken, en zo zijn tegenstander in staat te stellen om de trein nog te halen. De trein lijkt niet te passen in het tijdsbeeld van trek-schuiten en postkoetsen, maar er was toen

inderdaad al een uitgebreid netwerk van spoorverbindingen in het gehele land. Het huidige Centraal Station was er nog niet, daar stond toen alleen een rij palen in het IJ waar schepen konden afmeren. Het huidige station werd pas in 1889 geopend.

Van 't Kruijs hoort bij de tien sterkste spelers ter wereld

Op 17 juli komt het bezoek aan Amsterdam ten einde. Tijdens de afscheidsreceptie neemt Anderssen het woord en bedankt zijn gastheren met de woorden dat hij nimmer een schaakclub heeft bezocht waar hij een minzamer bejegening heeft ondervonden als hier, en hij noemt Maarten van 't Kruijs als een van tien sterkste spelers die hij ooit heeft ontmoet. Het *Algemeen Handelsblad* schrijft dat de heer Anderssen de volgende dag door bestuurders en leden van het Amsterdamsche Schaakgenootschap in drie rijtuigen naar Rotterdam is gebracht om van daar naar Londen te vertrekken.

Nog een keer naar Nederland

In 1866 verliest Anderssen een schaakmatch tegen Wilhelm Steinitz, waarbij voor het eerst mechanische schaakklokken worden gebruikt. Daarna komt Anderssen in 1875 nog een keer naar Nederland. Tijdens zijn verblijf in Den Haag speelt hij ten huize van Baron Van Hogendorp in Den Haag een drietal partijen tegen de Rotterdamse schaker Charles Dupré, die er twee verliest maar ook één wint. Baron Van Hogendorp was de toenmalige voorzitter van de Haagse schaakvereniging Discendo Discimus. In Amsterdam bezoekt Anderssen het

Amsterdamsche Schaakgenootschap nog een keer, en een krant schrijft dat hij daar al zijn zeventien partijen wint. Niet veel later, in 1878, zal hij in Frankfurt zijn laatste schaaktoernooi spelen, waarin hij derde wordt. Anderssen overlijdt in 1879 als gevolg van een hartaanval op zestigjarige leeftijd in zijn geboorteplaats Breslau. Daar wordt hij ook begraven. Bij bombardementen tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt zijn graf zwaar beschadigd, maar de Poolse Schaakfederatie zorgt in 1957 voor een nieuw graf op een nieuwe begraafplaats.

Anderssen zal de geschiedenis ingaan als een groot combinatiespeler en een kind van een romantische tijd. Hij werd bij zijn bezoeken aan ons land groots en vorstelijk ontvangen. Volgens tijdgenoten was hij een bijzonder edel mens, bescheiden bij een overwinning en ridderlijk bij een nederlaag. Dat zal in Nederland niet anders zijn geweest.

Bronnen: Dirk Goes, *Het Amsterdamsche schaakleven in de 19e eeuw*; Peter Bulthuis, *De Rotterdamse Variant! 100 jaar N.R.S.G. Wilhelm Steinitz 1894 - 1994*; H.J.G.M. Scholten, *Het loopt ongenadiglijk mat. Het schaakleven in de negentiende eeuw*; Hans Ree, *In den eersten stoot pat*.

Dit artikel is het elfde in een reeks. Symon Algera schreef in de MEC-Nieuwsbrief eerder over Réti, Lasker, Capablanca, Aljechin, Botwinnik, Flohr, Maróczy, Keres, Philidor en Tal. U vindt deze Nieuwsbrieven op de site van het Max Euwe Centrum.

Het Skalička-systeem

Peewee van Voorthuijsen

Niet iedereen zal bekend zijn met het noeste werk dat Nol van 't Riet heeft verricht. In *Nieuwsbrief 98* schreef Minze bij de Weg een artikel over de carrière van Euwe als interlandspeler, gebaseerd op Nol's overzicht van de Nederlandse schaakinterlands vanaf 1910 tot heden. Een foto van Prins, schakend naast Euwe, leidde tot een nieuwe zoektocht in het archief. En meer bijzonder naar het Drielandentoernooi te Hengelo, in de zomer van 1963.

Drielandentoernooi Enschede 1963 Euwe en Prins

Het eerste Europese landenkampioenschap werd gehouden in 1957 te Wenen. Bij het tweede, in 1961 te Oberhausen, kwam er zand in de machine. Niet tijdens het toernooi zelf, maar bij de voorrondes. In twee van de vier groepen trok een land zich terug, waardoor drie landen overbleven. In het eerste geval speelde men op dezelfde plek

drie rondes, waarbij natuurlijk steeds de spelers van één land op een houtje konden bijten. In het tweede geval speelde men gewoon op verschillende plekken – en over een periode van meer dan een half jaar.

Duidelijk is dat dit een ongewenste situatie was. Met name het feit dat de derde wed-

strijd soms voor de kat zijn viool was, dwong tot een creatieve oplossing. En die werd gevonden. In het verslag over het FIDE-congres van 1962 in *Schakend Nederland* van mei 1963 werd aangekondigd dat Nederland met Spanje en Luxemburg in een groep zou spelen. En daarna: 'In de groepen van drie kan men desgewenst met voordeel het op het Congres aanbevolen systeem toepassen, waarbij alle drie de matches in twee dagen op één plaats kunnen worden afgewerkt. Dat spaart veel tijd en reiskosten en maakt het geheel tot een interessant toernooi.'

Het idee achter het door de Tsjech Skalička ontwikkelde systeem is dat de teams opgesplitst worden in tweeën, waarna beide helften een normaal toernooi spelen. Immers, je hebt opeens zes (en niet drie) teams tot je beschikking als wedstrijdleader. Er kleefden wel enkele bezwaren aan het systeem, met name bij de kleurverdeling en bij de manier waarop de teams moeten worden gesplitst. De interpretatie daarover bleek aanzienlijk te verschillen. Bij de voorronde in Hengelo koos men voor twee gelijkwaardige teams: bord 1,4,6,7 en 10 vormden Nederland A en bord 2,3,5,8 en 9 Nederland B. Bij de andere voorronde koos men voor een andere opstelling. Meer daarover later.

Zo gezegd, zo gedaan. De Luxemburgers kwamen met een aantal auto's, maar de Spanjaarden kwamen per trein. Lovenswaardig, maar ik huiver te denken aan het aantal uren dat de heren in de trein moeten hebben doorgebracht. Nou ja: samen uit, ja gezellig! Iedereen was wel mooi op tijd. Nadat de burgemeester van Hengelo de eerste zet had uitgevoerd op het bord van Euwe tegen de Luxemburger Dahm kon er worden begonnen. Na de eerste dag zat de spanning er goed in. Nederland A en Spanje

A wonnen allebei met 4½-½, en de onderlinge Nederland B tegen Spanje B werd een gelijkspel: 2½-2½. De tweede dag was de kraker Nederland A tegen Spanje A. Al snel gaf Euwe remise met zwart, want de verdere vooruitzichten waren al gunstig. En toen zowel Van Scheltinga (uitermate soepel) en Prins hadden gewonnen, moest Spanje aan de twee resterende borden forceren, met het bekende resultaat. Zoals Euwe fijntjes achteraf opmerkt in *Het Vrije Volk* van 1 juli 1963: 'Zo had Nederland tegen Spanje aan zes borden wit (...). Voor de onzen betekende dit een niet onaanzienlijk voordeel.'

Een mooi resultaat, zeker omdat Nederland Donner, Bouwmeester en Langeweg miste. Nederland dus geplaatst voor de finale in Hamburg in juni 1965, maar dat werd een totaal echec. Een zwaar dubbelrondig toernooi, en alle wedstrijden gingen verloren. Nu waren bijvoorbeeld de eerste vijf borden van de Sovjet-Unie Petrosjan, Botwinnik, Kortsjnoi, Smyslov en Bronstein, dus zo'n schande was het ook weer niet.

De andere voorronde van drie landen bestond uit West-Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland. Daar koos men voor een dubbelrondige opzet, om de kleurproblemen te omzeilen. En men splitste de teams als volgt: team A bestond uit de oneven borden; team B uit de even borden. Ik zou zeggen dat team A dan duidelijk sterker is dan team B, maar wie ben ik. Verder speelde men maar tegen een van de teams per land, dus ofwel team A ofwel team B. Dat leidt weer tot een verstoring zou ik zeggen, want wanneer je, zoals Oostenrijk A, niet tegen West-Duitsland A hoeft, scheelt dat toch een slok op een borrel. West-Duitsland plaatste zich overigens wel met ruime voorsprong op Oostenrijk.

Een cyclus later was er maar een groep van drie landen: Denemarken, West-Duitsland en Ierland. In oktober 1967 speelde deze groep een dubbelrondig toernooi, en weer volgens het Skalička-systeem. Een redelijk normaal verloop leek me eerst. Tot ik zag dat de Denen tegen West-Duitsland respectievelijk maar zes, dan wel zeven spelers hadden opgesteld. Wat nu weer? En de Denen wonnen daardoor wel deze voorrondegroep! Onder het kopje ‘Das Malheur von Kopenhagen’ doet Theo Schuster verslag in *Deutsche Schachblätter* van november 1967. Hij mompelt wat over ‘weil Dänemark (...) gegen die Bundesrepublik in zwei Begegnungen (...) die Spieler Hamann, Petersen und Moe entgegen der Vorschrift zweimal eingesetzt hat’ maar rept niet over een protest. In *Skakbladet* van dezelfde maand lezen we hier vanzelfsprekend niets over. Daar roemt men slechts ‘Moe – den dansken helt’.

Gelukkig brengt het FIDE-handboek voor scheidsrechters uitkomst. Daar staat het Skalička-systeem beschreven, maar met de volgende toevoeging: ‘Each team has to be composed of an even number of players, all of them ranked in a fixed board order’. Daarmee zijn de Deense en Nederlandse varianten van de baan. Na 1967 is het Skalička-systeem bij mijn weten niet meer toegepast, in elk geval niet bij EK’s voor landenteams. Bij de voorrondes van Moskou 1977 zaten Zweden, Polen en Tsjechoslowakije samen in een groep van drie. Maar in 1975, te Stockholm, werd weer gewoon dubbelrondig gespeeld, waarbij steeds een team vrij was.

Rest nog een vraag: wie was Karel Skalička, de bedenker van het systeem? Hij werd geboren in 1896 te Praag, dat toen deel uitmaakte van de Oostenrijks-Hongaarse

dubbelmonarchie. Als speler was hij verschillende keren actief voor Tsjechoslowakije op de olympiades. De eerste keer, in 1924 bij de onofficiële olympiade, won Skalička goud met het team. En hij was bij de oprichting van de FIDE aanwezig: zijn naam en handtekening staan op de oprichtingsakte. Daarna speelde hij mee in 1931 en 1933 (beide malen als reserve: respectievelijk brons en zilver voor Tsjechoslowakije) en weer in 1939, te Buenos Aires, nu op het vierde bord. Maar toen onder de naam Protectoraat Bohemen en Moravië...

Skalička in Buenos Aires. (Chess Notes)

Op de heenreis was hij een van de passagiers op de Piriapolis, en zoals zo veel mede-opvarenden bleef hij na afloop in Argentinië. Daar veranderde hij zijn naam in Carlos Skalicka en was actief als studiecomponist en schaakschrijver. In 1953 werd hij benoemd tot Internationaal Arbiter en zes jaar voor zijn dood, in 1973, tot Honorary Member van de FIDE. Al met al zit daar wel een boek in, zou je haast zeggen.

Jubileumboek 150 jaar KNSB

Minze bij de Weg

De jubilerende KNSB viert het 150-jarig bestaan onder andere met het uitgeven van een jubileumboek. Het is verschenen onder de titel *Schaakland vol verhalen*. In de inleiding schrijft de redactie van het boek: ‘als er één (denk-)sport is die veel verhalen oplevert, dan is het wel het schaakspel, met zijn vele kleurrijke spelers, organisatoren, journalisten en bestuurders en zijn vele facetten.’

Het boek geeft een beeld van de laatste vijftig jaar van het schaken in Nederland. De eerste honderd jaar waren al vastgelegd in het jubileumboek *Nederland schaakt!*, dat in 1973 verscheen bij het honderdjarig bestaan van de KNSB. Aan het boek werkten achttien auteurs mee, die een caleidoscopisch beeld geven van het Nederlandse schaakleven.

We noemen een paar namen. Jan Timman haalt een herinnering op en componeert een speciale eindspelstudie. Genna Sosonko vertelt hoe zijn eerste jaar in Nederland verliep. Paul van der Sterren geeft een mooi beeld van de gouden jaren zeventig tot negentig en Dimitri Reinderman belicht de carrière van topschaker Anish Giri.

De periode vanaf 1970 was de tijd van de opkomst en het weer verdwijnen van de grote sponsors, en daarmee ook van de publiciteit. Hoe dat ging laten Jeroen van den Berg en Peter Boel zien. Deze ontwikkeling is deels terug te zien in de successen van de Nederlandse teams, waarover Jeroen Bosch schrijft.

Sommige bijdragen gaan verder terug dan de jaren zeventig. Erwin l’Ami volgde de Nederlandse kampioenen van het beginjaar 1909 en Minze bij de Weg beschreef de

geschiedenis van de clubcompetitie, die begon in 1921. Bianca de Jong-Muhren belicht tien topvrouwen, te beginnen met Catharina Roodzant, en Eddy Sibbing geeft een overzicht van de ontwikkeling van het jeugdschaak, vanaf de jeugdherinneringen van Max Euwe tot de stappenmethode.

En zo is er nog veel meer: een portret van Hans Bouwmeester bijvoorbeeld, en de gevarieerde activiteiten van de bijzondere bonden, die niet voor niets deze naam dragen. Daarbij is er extra aandacht voor de opkomst van de computer, die het schaken fundamenteel veranderde. Nederland speelde daarin een belangrijke rol. Wie anders dan Jaap van den Herik kon dit het beste beschrijven?

Informatie over *Schaakland vol verhalen* is te vinden op de jubileumwebsite van de KNSB: <https://schaakbond.nl/jubileum-150-jaar-2023/>

Schaakland vol verhalen. 150 jaar KNSB.
Red. Minze bij de Weg, Peter Boel, Frank Clevers,
Uitg. Walburg Pers.
272 blz. € 24,99.
ISBN 978946460398

Kings, Queens & Rookies

The Tata Steel Chess Tournament - A Celebration of 85 Years

Paul van der Sterren

Ter gelegenheid van het 85^e Hoogovens/Corus/Tata Steel toernooi verscheen bij uitgeverij *New in Chess* dit fraai vormgegeven boek. Het is niet zozeer een volledig historisch overzicht, al suggereert de ondertitel dat misschien wel, maar het is zeker een *celebration* van 'ons' nationale jaarlijkse schaakfeest, iedere januari in Wijk aan Zee.

Dit aspect komt vooral mooi naar voren in de vele prachtige foto's en in de tekstbijdragen, met name die van Erwin l'Ami, die terugkijkt op de laatste 25 jaar, toevallig of niet precies de periode waarin hijzelf het toernooi van dichtbij heeft meegemaakt. Het zijn ook precies de 25 jaar die ik zelf níét meer heb meegemaakt, althans niet als deelnemer, maar ik herken de sfeer die hij oproept nog volkomen.

Ook in de serie geschreven portretten van prominente deelnemers, van Magnus Carlsen tot Maarten Etmans (de meeste van de hand van Peter Doggers), gaat het voornamelijk over de laatste 25 jaar. Dat is niet zo gek als je bedenkt dat er in 1998 al een mooi overzichtsboek van de eerste 60 jaar verscheen (ook bij *New in Chess*) van Lex Jongsma en Alexander Münninghoff. Twintig jaar daarvoor was er trouwens ook al een dergelijk overzicht, toen als onderdeel van het toernooiboek van dat jaar (1978), een uitgave van de Hoogovens zelf. Al dat werk hoeft je niet nog eens te doen, zal het uitgangspunt van de redactie (Peter Boel en Dirk Jan ten Geuzendam) geweest zijn. Overigens is aandacht voor dit verre verleden niet geheel afwezig, want Peter Boel vat de eerste 60 jaar kort, bondig, maar boeiend voor ons samen in een artikel van ruim 10 pagina's.

Meer dan de helft van het boek is gevuld met geanalyseerde partijen. Mooie partijen uiteraard, historische partijen in veel gevallen, maar als je dan ziet hoe Erwin l'Ami de állerberoemdste Wijk aan Zee-partij ooit, Kasparov-Topalov uit 1999, met de nieuwste en geavanceerdste computers onder handen neemt en tot welke onwaarschijnlijke varianten en conclusies hij komt, ervaar je het toch als een minpunt dat al die andere partijen het moeten doen met de natuurlijk op hoog niveau staande, maar toch wat verouderd aandoende analyses van de spelers zelf uit die tijd. Maar ach, misschien vinden anderen dat juist weer een pluspunt.

Overigens mis je in deze afdeling het ontbreken van aandacht voor de oudere toernooien wel, want ook tussen 1938 en 1998 werden er natuurlijk schitterende partijen gespeeld.

Al met al is het een prachtig boek – met een briljante titel – dat ik zeker kan aanbevelen.

Erwin l'Ami, Peter Doggers, Dirk Jan ten Geuzendam en Peter Boel:
Kings, Queens and Rookies.
Uitg. New in Chess, 2023.
160 blz. € 24,95.
ISBN 978-94-93257-7-71

KINGS, QUEENS & ROOKIES

The Tata Steel Chess Tournament
A Celebration of 85 Years

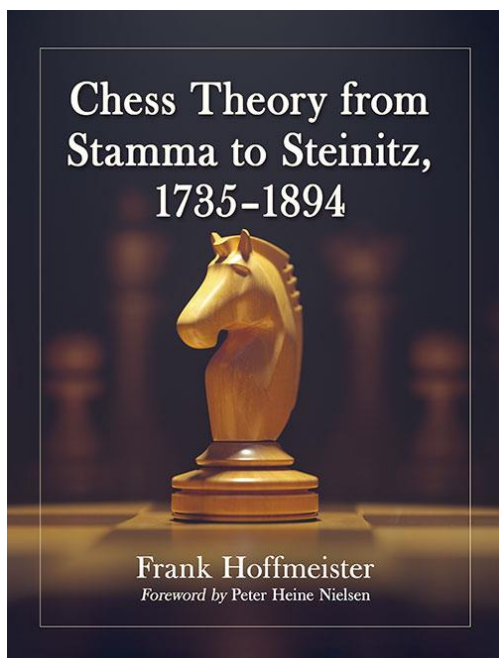

Het verleden ontrafeld

Erwin l'Ami

Liefhebbers van schaakhistorie kunnen hun hart ophalen met *Chess Theory from Stamma to Steinitz, 1735-1894* van de Duitser Frank Hoffmeister. Hoffmeister is een erkend schaakhistoricus en recent voorzitter geworden van de Chess History en Literature Society (voorheen bekend als Ken Whyld Association). Lezers kennen Hoffmeister misschien ook al van het in 2021 bij Thinkers Publishing uitgegeven *100 jaar Belgische Schaakgeschiedenis*.

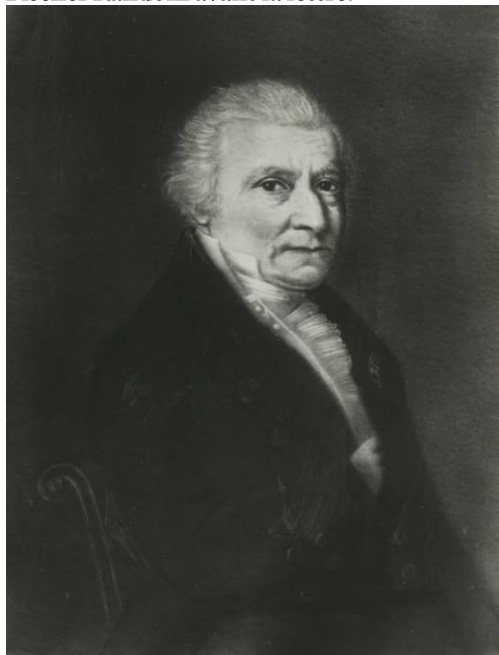

Voor zijn nieuwste werk heeft de auteur de ontwikkeling van het schaken in het in de titel genoemde tijdperk uiteengezet. Hij doet dit door de verschillende publicaties en partijen uit deze periode aan een uitgebreid onderzoek te onderwerpen: qua opzet vergelijkbaar met Peter Monté's *The Classical Era of Modern Chess*. Hoffmeister deelt de periode 1735-1894 in verschillende tijdvakken in. Elk tijdvak krijgt een eigen

inleiding en vervolgens gaat de aandacht naar de hoofdpersonen. Iedere speler krijgt een kleine introductie, en daarna worden diens bijdragen in opening, combinaties, eindspelen en wat er eventueel nog meer relevant is opgesomd.

Alle hoofdpersonen komen op deze manier aan bod en het boek staat boordevol interessante wetenswaardigheden. Zo dacht ik bijvoorbeeld altijd dat Elias Stein (1748-1812) de persoon was die aan de wieg heeft gestaan van de Hollandse Opening. In zijn in 1789 uitgebrachte *Nouvel Essai sur le Jeu des Echecs avec des Réflexions Militaires relatives à ce Jeu* – niet de meest pakkende titel – beschrijft hij 'dat er na 1.d4 geen betere zet dan 1...f5 is.' Hoffmeister merkt echter fijntjes op dat al in 1775 een groep Franse amateurschakers in *Traité des Amateurs* deze opening hebben beschreven. Het Hollands had dus ook als het Frans de boeken in kunnen gaan, want Stein heeft de analyses van de Franse amateurs vrijwel volledig gekopieerd (en nog enkele originele varianten toegevoegd). Kortom, een van de vele gevallen in de schaakgeschiedenis waar het bij de benaming van de opening mis is gegaan! Zo ook de Ponziani, een opening die ontstaat na 1.e4 e5 2.Pf3 Pc6 3.c3. Domenico Ponziani (1719-1795) was geen fan van deze

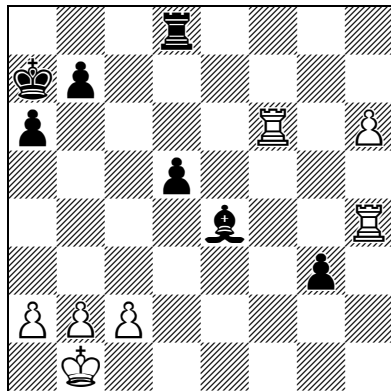
Fischer Random avant la lettre?

Een ander aardigheidje is te zien in de passage over Philip Julius graaf Van Zuylen van Nijeveld (1743-1826), die de openingsfase van een schaakpartij maar een saaie bedoening vond en dus een voorstel deed om de stukken ‘achter de pionnen’ te mixen, zodat het niet langer mogelijk was de opening voor te bereiden. Op die manier zou bovendien de ‘gelijkwaardigheid van de spelers hersteld worden’. Wat wij dus tegenwoordig kennen als ‘Fischer Random’ of ‘Chess 960’ is eigenlijk een Nederlandse uitvinding, 200 jaar geleden bedacht door Van Zuylen van Nijeveld!

Schaaktechnische zaken

Ik ben, zoals u al heeft begrepen, zeer enthousiast, en denk dat het niet overdreven is te stellen dat dit het belangrijkste werk is dat er ooit over deze periode is verschenen. Toch heb ik ook een klein kritiekpunt, en dat gaat over de schaaaktechnische zaken in het boek. Hoffmeister laat uiteraard veel fragmenten van partijen en analyses zien en vliegt hier en daar wat uit de bocht. Een voorbeeld uit het hoofdstuk over Carlo Cozio:

Cozio gaat hier verder met 1...Tg8 2.Txe4 dxe4 3.h7 Th8 4.Tg6 e3 5.Txg3 Txh7 6.b3 e2 7.Te3 Th1+ 8.Kb2 e1D en wint. Hoffmeister zet een vraagteken achter 3...Th8 en geeft 3...Td8! 4.Kc1 e3 als winnend. Toch kan zwart een zet later alsnog winnen met 4...Txh7. Echter, en dit is belangrijker, het simpele 2...g2, dat op slag wint, wordt ook niet gegeven. Aangezien de auteur dit diagram laat zien om 'het niveau van de analyses te illustreren', is dat toch wat pijnlijk.

Mijn wenkbrauwen fronsten ook bij het lezen van de conclusie over de Philidor-verdediging. De auteur geeft na 1.e4 e5 2.Pf3 d6 de zet 3.d4 een uitroepteken omdat het door Philidor geplande 3...f5 nu een fout is. Maar dan gaat hij verder met 'Echter na 3.Lc4 [...] liet Philidor zien dat wit niet veel heeft.'. Dit is opmerkelijk want het is tegenwoordig algemeen bekend dat de ...f5-opstoot, zoals Philidor die voorstond in de naar hem genoemde opening, ook in dit geval niet werkt. Zowel na 3.Lc4 f5 4.d4 en 3.d4 f5 4.Lc4 (zetverwisseling) staat wit al gewonnen. Belangrijk daarbij is de variant 4...fxe4 5.Pxe5! dxe5 6.Dh5+ en wit wint spoedig. Ik nodig de lezer uit dit zelf verder te verifiëren.

Een fantastisch werk

Er zijn veel van dit soort voorbeelden, en er was denk ik veel te winnen wanneer iemand

door al het schaaktechnische materiaal heen was gegaan. Ik vind dat jammer want het ondermijnt enigszins het fantastische werk dat Hoffmeister heeft geleverd. Want dat heeft hij zeker! De auteur slaagt met vlag en wimpel in zijn missie een beeld te geven over deze periode van het schaken. Het is bijvoorbeeld knap hoe hij de ontwikkelingen rond het Koningsgambiet weet te ontrafelen. We maken daar een lange reis door de tijd en krijgen de mening van giganten als Stamma, Philidor, Allgaier en Cochrane voorgeschiedeld. Een prachtig inzichtje.

Peter Heine Nielsen roemt in zijn voorwoord niet alleen de auteur, maar ook uitgever McFarland voor hun toewijding aan de schaakgeschiedenis. Dat is volkomen terecht. *Chess Theory from Stamma to Steinitz, 1735-1894* is weer een nieuw juweel uit de reeds imposante collectie van deze Amerikaanse uitgever. Ik zou nog veel meer over dit boek kunnen schrijven, maar raad u vooral aan het zelf te bestellen!

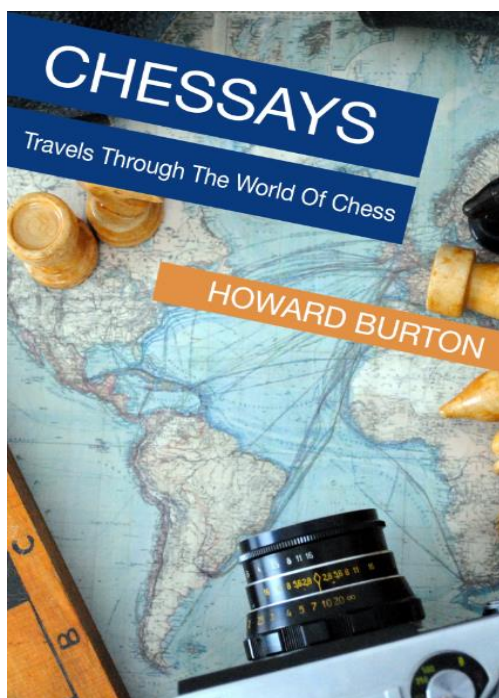
Frank Hoffmeister
Chess Theory from Stamma to Steinitz,
1735-1894
McFarland 2022
474 pagina's
€ 97,95
ISBN: 978-1-4766-8071-2

Het onbetwifelbare hoogtepunt van FIDE-leiderschap: Max Euwe

Arnoud Jansen

Howard Burton's boek **CHESSAYS** heeft hij geschreven vlak na het voltooien van zijn 4-delige filmdocumentaire 'Through the Mirror of Chess'. Het is eind 2022 verschenen. Het boek bestaat uit zeven essays, waarvan het langste (veertig pagina's) en meest spraakmakende is getiteld: 'FIDE is a Four-letter Word'.

Howard Burton was natuurkundige (en is ook opgeleid tot filosoof) vóór hij zijn leven omgooide en onafhankelijk filmmaker werd. Hij is ook medeoprichter van het Canadese bedrijf Ideas Roadshow. Een andere recente documentaire, over het covid-tijdperk, verscheen ook in 2022: 'Pandemic Perspectives'.

Hij beschrijft dat hoe meer hij over de geschiedenis en het heden van het schaken las, en hoe meer onderzoek hij deed, er iets onverwachts begon te ontstaan: hij kreeg meningen. In tegenstelling tot de film is het boek in hoge mate subjectief (ruiterlijk erkend door de auteur) en een groot deel ervan is provocerend bedoeld.

Enkele voorbeelden

Hij noemt Morphy als het enige voorbeeld van een 'schaakgenie', op gelijke hoogte met genieën als Mozart en Gauss. In een voetnoot voegt hij er dan aan toe dat iemand die dit betwist helaas ongelijk heeft. Fischer was volgens hem ijdel, agressief, onvolwassen, lichtgeraakt, en totaal niet geïnteresseerd in iets anders dan schaken, waarna hij hem met Morphy vergelijkt en deze beschrijft als iemand die aardig was, gul, van hoge algemene ontwikkeling, en alom gewaardeerd. De ander was een doorgedraaide paranöide narcist met rancuneuze, onsaamenhangende uitspraken over van alles en nog wat en bij elke denkbare gelegenheid.

FIDE, nota bene het overkoepelend orgaan, is volgens hem de grootste hinderpaal voor een voorspoedige toekomst van het schaken, waarna wel lovende woorden volgen voor de

ex-voorzitters Euwe en Ólafsson. Vanaf Campomanes, de opvolger van Ólafsson, begon alles belachelijk te worden. Met name Max Euwes acht jaren als voorzitter vormen volgens Burton het onbetwifelbare hoogtepunt van FIDE-leiderschap ‘– wat, toegegeven, enigszins vergelijkbaar is met de titel van smaakvolste hotel aan de Las Vegas Strip – maar toch’. Euwe was niet alleen een topspeler, hij was volgens velen ook bedachtzaam, toekomstgericht, en buitengewoon fair.

Kasparov vond dat hij te weinig steun van andere topschakers kreeg en zag dat als de belangrijkste reden dat het PCA mislukte. Volgens Burton blijkt daaruit dat Kasparov volkomen blind was voor zijn eigen gebrek aan leiderschap. Naar aanleiding van het FIDE-vicepresidentschap van Short en Anand (die hij karakteriseert als fatsoenlijk, maar naïef), uit hij het vermoeden dat het een bewuste strategie van de FIDE-bonzen is om de super-GM's af en toe een vicepresidentschapje toe te werpen, om ze op die manier koest te houden.

Golf en tennis wel, schaken niet

De reden dat golf en tennis wel een rijke geschiedenis van verandering hebben, en schaken niet, ligt volgens Burton aan het feit dat het schaken is blijven vastzitten in de 19^e eeuw. Eerst was het exclusief een spel van heren, daarna spiegelde het zich te veel aan de bokssport (de uitdager van de kampioen is degene die het meeste geld meeneemt), om vervolgens slachtoffer te worden van Sovjet-propaganda, koudeoorlogretoriek, en, ‘vanzelfsprekend, corrupte FIDE-control freaks’. De jarenlange discussie tussen tennissfans (wie is de beste: Federer, Nadal, of Djokovic?), bewijst volgens Burton dat het ontbreken van een wereldkampioen geen nade-

lige invloed hoeft te hebben op de aantrekkingskracht van een sport, eerder het tegendeel.

Overbodig?

Naar aanleiding van de rolberoerte die hij FIDE heeft bezorgd door zijn wereldtitel niet te verdedigen, prijst hij Magnus Carlsen als iemand die met één goed getimede kalme zet heeft aangetoond dat de wereldschaakbond in de huidige tijd overbodig is. Volgens Burton zijn de door FIDE georganiseerde schaakcompetities op zijn best irrelevant (de schaakolympiades, die vooral bij de spelers zelf geliefd zijn) en op zijn slechtst contraproductief (het WK) als het doel is om van schaken een moderne sport te maken. Hij voegt eraan toe dat de FIDE zich zelfs in het geheel niet zou bezig moeten houden met het organiseren van professionele schaaktoernooien, zelfs als het wel een respectabele organisatie zou zijn.

Tot zover de voorbeelden van prikkelende lectuur. Door de vaart en de humor is het bijzonder plezierig te lezen voor iedereen met een open geest en belangstelling voor schaken in brede zin. Ten slotte nog een observatie van Burton, naar aanleiding van zijn onderzoek en de persoonlijke ervaringen tijdens het maken van de filmdocumentaire: de schaakgemeenschap is volgens hem erg op zichzelf gericht, overgevoelig, met een star autoritaire hiërarchie en lijdend aan klikjesvorming. Maar binnen diezelfde gemeenschap wemelt het van de ontzettend aardige, behulpzame, kameraadschappelijke en openhartige mensen.

Howard Burton. CHESSAYS – Travels Through The World of Chess, Open Agenda Publishing, 210 blz., € 15,99 (paperback) of € 7,99 (Kindle), ISBN 9781771703352

Chaos en Charisma, het succesverhaal van Bessel Kok

Jeroen van den Berg

Eind 2022 verscheen bij uitgeverij Ertzberg een boek over het leven van Bessel Kok, een van Nederlands bekendste schaaksponsors. Minstens zo bekend is Kok als schaakorganisator en verbinder. Kok was grondlegger van de Grandmasters Association (GMA) en deed ooit een (mislukte) gooi naar het FIDE-presidentschap. Het boek heeft een ambitieuze ondertitel (*Het succesverhaal van Bessel Kok*), wat eigenlijk ook wel een beetje bij Kok past.

De Belgische auteur/journalist Filip Michiels heeft het verhaal, dat feitelijk het complete leven van de inmiddels 81-jarige Kok (geboren op 13 december 1941 in Hilversum) vertelt, op zeer lezenswaardige wijze op papier gezet. Het boek, met harde kaft, boeit vanaf de eerste pagina's en leest

als een trein. Persoonlijk vond ik de Amsterdamse studentenjaren en Koks verhuizing naar Antwerpen, kort erna, erg leuk om te lezen. In Antwerpen legde Kok de basis voor wat later als CEO van grote bedrijven zijn handelsmerk zou worden: leiding geven op menselijke wijze, want Bessel Kok is altijd een *people manager* gebleven. Meer dan eens legde hij nieuw personeel vast tijdens toevallige ontmoetingen in restaurants en cafés, omdat hij zijn gesprekspartner interessant, kundig en intelligent vond. Dan kon je middenin de nacht in Antwerpen en later Brussel zomaar een baan aangeboden krijgen door Bessel Kok.

Kok schreef zelf een voorwoord in zijn biografie, waarin hij het woord *chaos* nader toelicht: kort gezegd komt het erop neer dat zijn uiteenlopende functies hem meesleurden naar diverse landen, en dat verklaart deels de chaos in zijn leven. Uiteindelijk vond Kok zijn basis en rust in Tsjechië, waar hij inmiddels vele jaren met plezier woont, samen met echtgenote Martina en hun zoon Daniel. Het roerige liefdesleven van Kok, die meerdere kinderen heeft bij verschillende vrouwen, komt overigens ook nadrukkelijk aan bod in het boek. Nog meer chaos dus.

Hoofdstuk vijf gaat over schaken. Een passie die hij in zijn jeugd ontwikkelde en die nooit is weggewaaid. Binnen de schaakwereld zijn de fameuze Swift-toernooien in Brussel genoegzaam bekend, Kok behandelde zijn helden daar als vorsten en het ontbrak de spelers aan niets. Hij raakte bevriend met vele topschakers. En richtte de GMA op, die later door interne ruzies uiteen viel, mede doordat de toenmalige wereldkampioen Kasparov niet volledig aansloot, iets waarvoor hij jaren later persoonlijk spijt betuigde aan Kok. Ze zijn wel altijd bevriend gebleven. Wat ik persoonlijk mooi vond in het hoofdstuk over schaken (*Schaken op vele borden*), is zijn persoonlijke verhaal over de ontmoeting met Bobby Fischer in Brussel. Sommige details hiervan waren al eens naar buiten gekomen, maar in dit hoofdstuk leren we er meer over. En uiteindelijk vertelt Kok waarom hij toen maar verder afzag van de geplande match Timman-Fischer, die hij graag voor zijn Nederlandse vriend had mogelijk gemaakt.

Het is vooral een persoonlijk boek, dat een bijzondere inblik in Koks rijk gevulde leven geeft. Kennelijk kan Kok niet te lang stil blijven zitten, want hij viel zijn gehele leven van de ene uitdaging in de volgende. Een van die uitdagingen is zijn intrede in de

wielersport, als Kok de zeventig al is gepasseerd. Zijn vrouw Martina hierover: ‘Bessel heeft dat nu eenmaal nodig, het geeft hem energie. Bessel wordt doodongelukkig als hij twee weken in zijn zetel moet blijven zitten zonder iets om handen te hebben.’

Vooraf was ik een beetje huiverig dat het boek een kritiekloze lofzang op de succesvolle manager zou zijn. Maar deze vrees blijkt ongegrond. Kok is kritisch op zichzelf in de interviews met de auteur, terwijl ook andere geïnterviewden hier en daar kritische noten kraken. De donkerste periode is ongetwijfeld zijn periode bij Belgacom in de jaren negentig, dat bepaald niet het succes werd waarop Kok hoopte.

Chaos en Charisma is een integer portret van een man, aan wie de woorden *intelligentie, goed met cijfers, sociaal hart en rechtvaardigheidsgevoel* gekoppeld kunnen worden. Als ik toch een minpuntje mag aanstippen, zijn dat de weinige foto's in het boek, en deze hadden ook wel wat mooier vorm gegeven mogen worden.

Filip Michiels, Chaos en Charisma, het succesverhaal van Bessel Kok. Uitg. Ertzberg, 256 blz., € 27,97 (hardcover), ISBN 9789464369656

Bessel Kok

Executive Chairman

Eddy Merckx

Vice Chairman

Patrick Lefevere

Member / CEO

Raad van Bestuur Etixx-Quickstep

Hoog bezoek in het Max Euwe Centrum

Erwin l'Ami

De schaakwereld was even in shock toen Magnus Carlsen vorig jaar aankondigde zijn wereldtitel niet meer te willen verdedigen. Het betekende dat de nummers een en twee uit het kandidatentoernooi, Ian Nepomnjasjtsjii en Ding Liren in april om de titel mochten strijden.

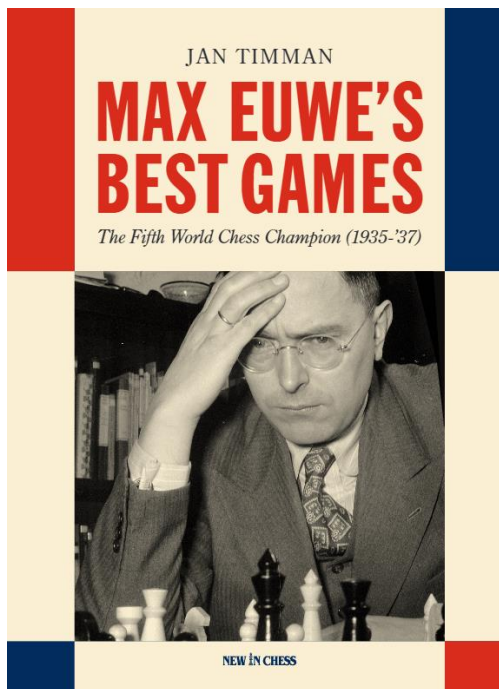

Timman laat één van zijn fraaie studies zien.

Deze match was voor het Max Euwe Centrum een mooie gelegenheid om Jan Timman uit te nodigen. Timman is met zijn ervaring als geen ander in staat het WK te duiden en was graag bereid om op zaterdag 29 april live commentaar te geven op de veertiende en laatste klassieke partij van de match. Waar in vorige matches Magnus Carlsen altijd de uitgesproken favoriet was, en de uitdagers daardoor de risico's zo veel mogelijk probeerden te beperken, was dit een match waarin alle remmen losgingen.

Ding en Nepo zijn dan ook zeer gelijkwaardig en ontlopen elkaar op de ratinglijst ook nauwelijks. Maar liefst zes partijen eindigden in een beslissing, een verademing. Na dertien partijen en een stand van $6\frac{1}{2}$ - $6\frac{1}{2}$ was er even de vrees op een korte remise in de laatste partij, maar die bleek ongegrond. Het maakte deze zaterdag op het MEC extra geslaagd, en Timman gaf op zijn karakteristieke, heldere wijze duiding aan wat er op het bord gebeurde. Ruim vijftig bezoekers waren getuige van dit schouwspel,

en lezers die het MEC wel eens bezocht hebben weten dat het centrum dan tot de nok toe gevuld is!

Tegenwoordig is Timman minder actief als speler, maar dat compenseert hij door meer studies te componeren dan ooit tevoren. Het is niet overdreven te stellen dat hij momenteel een van de beste componisten ter wereld is. Hij liet deze middag dan ook verschillende eindspelstudies zien van zijn hand, tot groot enthousiasme van het publiek.

Verder kwam ook Timmans nieuwe boek bij New In Chess nog even ter sprake. Het betreft een werk over Max Euwe, en wel een selectie van tachtig partijen uit zijn loopbaan. Timman legt daarbij uiteraard de nadruk op zijn periode als wereldkampioen, maar ook partijen uit zijn jongere jaren en ver na de wereldtitel komen aan bod. Als MEC zijn we natuurlijk bijzonder verheugd dat Timman deze handschoen heeft opgepakt, want het is moeilijk iemand aan te wijzen die daarvoor meer geschikt is. Het boek verschijnt zowel in het Engels als in het Nederlands en u kunt ongetwijfeld een recensie verwachten in een volgend nummer van het MEC Magazine.

Het MEC in vogelvlucht

Jeroen van den Berg

De trend dat steeds meer bezoekers het MEC weten te vinden, heeft zich in 2023 verder doorgezet. De 91.000^e bezoeker hebben wij inmiddels mogen verwelkomen, het lijkt er derhalve sterk op dat we de 100.000 ook zullen gaan halen.

Vraag is vooral: wanneer? Het toenemende aantal bezoekers komt mede door de opening op de zaterdagen. Vooral toeristen weten ons dan te vinden. Na een aanvanke-

lijk wat aarzelende start, is het momenteel vrij druk op de zaterdagen.

Ondertussen lopen de activiteiten die we

organiseren door. We zijn momenteel in gesprek om het jaarlijkse Pleinfestival onder te brengen op een andere locatie dan bij ons voor de deur. De eerste contacten zijn hierover gelegd. Doelstelling is een mooie schaakhappening in de open lucht, in de zomer, om het MEC ook buiten het Max Euweplein onder de aandacht te brengen. Enigszins vergelijkbaar met wat het Tata Steel Chess Tournament al enkele jaren doet, waar één ronde met de Masters op een andere locatie wordt gespeeld dan in de vertrouwde Moriaan in Wijk aan Zee.

Op 15 april was er een boekenbeurs op het MEC, en veel belangstelling was er ook op 25 maart, toen Erwin l'Ami een simultaan-seance gaf. Erwin was meedogenloos voor zijn tegenstanders en won al zijn partijen.

Bezoek Montessori Lyceum

Twee dagen eerder kregen we bezoek van een enthousiaste delegatie leerlingen van het Amsterdamse Montessori Lyceum, waarbij sommigen het eveneens opnamen tegen de die dag aanwezige Erwin l'Ami. Dezelfde dag kregen we ook bezoek van Mr. X (KNSB) terwijl er tevens filmopnamen werden gemaakt. Met het oog op het 150-jarig jubileum van de KNSB zijn onze onderlinge banden met de KNSB sowieso strakker dit jaar, want het MEC zal dit bijzondere lust-ruim eren met een (tijdelijke) tentoonstelling over 150 jaar KNSB in Nederland.

Nieuwe banden met Paradiso

Jan Timman was eregast op zaterdag 29 april, toen hij zijn visie gaf op de match Nepomnjasjtjii-Ding Liren. We hadden die dag een recordaantal bezoekers (ruim vijftig). Een week later was Willy Hendriks aanwezig om een lezing te geven over zijn

boek *The Ink War*. Vermeldenswaard is verder dat Erwin l'Ami en vrijwilliger Bart Stam op 4 april een bezoek brachten aan de rocktempel Paradiso, onze burens, waarbij zij assisteerden in de opzet en organisatie van het eerste kampioenschap schaken voor medewerkers van Paradiso. Het ligt in de bedoeling om deze banden in de toekomst verder uit te breiden.

Hoewel de ruimte op het MEC vaak te klein is voor realisatie van onze nieuwe ideeën (bij de simultaan met Erwin l'Ami kwamen we al ruimte tekort), zouden wij graag nog meer schaakactiviteiten willen organiseren. Aan plannen momenteel geen gebrek!

Tot slot nog een mooi bericht en een minder mooi bericht: allereerst danken wij Erik Fokke en Coen Cornelissen voor de grote hoeveelheid schaakboeken die zij ons recent hebben geschonken. Deze boeken zijn een zeer welkome aanvulling voor onze bibliotheek. Minder goed nieuws ontvingen wij begin 2023, want op 6 februari is Henk Leeners overleden. Van 1994 tot 2004 was hij een zeer gewaardeerde vrijwilliger in onze organisatie. Henk is 86 jaar geworden.

Verslag jaarrekening 2022 Stichting Max Euwe Centrum

Albert Riemens

Het Max Euwe Centrum (MEC) heeft in 2022 een positief resultaat gerealiseerd van € 2.320. Daarmee realiseert het MEC in 7 jaar tijd, zonder de gemeentelijke subsidie (ad € 29.270 destijds), voor de derde keer een positief resultaat. In al die jaren is de liquiditeit voldoende gebleken om de continuïteit van het MEC voor meerdere jaren te garanderen. Er is geen sprake van een grote structurele inkomstenstroom (zoals de subsidie dat was). Wel is het MEC erin geslaagd een diversiteit aan variabele inkomstenbronnen te genereren.

Bij de inkomsten is de meest opvallende stijging te zien in sponsoring, van € 5.000 in 2021 naar € 18.750 in 2022. Vanuit het bestuur is er veel initiatief om sponsoring binnen te halen via contacten in het bedrijfsleven. Dankzij project sponsoring via de familie Van Zadelhoff ad € 5.000 was het mogelijk om het succesvol verlopen Pleinfestival te organiseren. Verder ontvingen we sponsorbijdragen van Housecheck, Ordina en Wakkie Perrick BV. We zijn daarvoor bijzonder dankbaar.

Een duidelijke daling was te bemerken bij de post donateurs. Deels is dat te verklaren doordat 2 gulle gevers ad elk € 2.500 van de post donaties naar de groep Vrienden van Euwe (VvE) zijn verhuisd. Tevens was er in december 2021 een mooie actie van Schaaksite om te doneren aan het Max Euwe-Centrum, het stijgende niveau van donaties was toen goed merkbaar. Nu het MEC, post-covid, weer stijgende bezoekersaantallen kent, rekenen we erop dat dit deels zal resulteren in extra donateurs alsmede spontane giften in de daarvoor bestemde box. Met een vergrijzend donateurenbestand behoeft werving van donateurs

extra aandacht.

De post VvE kende een duidelijke stijging van € 15.590 naar € 18.750, grotendeels te verklaren door de 2 nieuwe reeds besproken gevers. De post VvE is daarmee voor het eerst in meer dan 10 jaar de grootste inkomstenbron geworden. Gezien de middellange termijnverbinding, via 5 jaar belastingsslim schenken, is dit een zeer positieve ontwikkeling. Het geeft gedurende langere tijd financiële stabiliteit. Belangstellenden kunnen met het MEC contact opnemen over de voorwaarden, een onderhandse akte kan kosteloos worden opgesteld. VvE kunnen jaarlijks tot meer dan 40% van de schenking via de belastingaangifte retour krijgen.

Door de jaren heen is de KNSB-bijdrage het meest structureel van karakter. Ook hier zien we, post-covid, een bescheiden toename van 5,6% van 2021 naar 2022 (€ 9.254). De huurinkomsten via Housecheck zijn gedaald van € 9.200 naar € 7.700. Mooi te zien is dat de inkomsten van legaten en schenkingen op een constant hoog niveau blijft, die zijn met € 15.562 ongeveer gelijk gebleven. Dit is met name schaak-gerelateerd materiaal, zoals

foto's en boeken. Deze worden deels verkocht, online en fysiek, en deels opgenomen in de vaste collectie van het MEC. We

danken alle gevers, sponsors en donateurs hartelijk voor hun bijdragen, dit blijft cruciaal voor het voortbestaan van het MEC!

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2022

	Begroting 2022	Exploitatie 2022	Exploitatie 2021
Baten			
Donateursbijdragen / vriendenloterij / sponsorkliks	19.000	14.304	21.003
Grote giften	10.000	7.850	8.000
Giftenbox	500	478	449
Vrienden van Euwe	18.950	19.290	15.590
Schaakbond (Euwe-heffing)	8.500	9.254	8.761
Verhuur kantoor aan Housecheck	7.500	7.200	9.900
Sponsoring algemeen	10.000	13.000	5.000
Sponsoring activiteiten	0	5.750	0
Financiële baten	50	0	0
Legaten en schenkingen	9.500	15.562	15.608
Overige baten	1.000	1.226	1.001
Som der baten	85.000	93.914	85.312
Lasten			
Personeelskosten	29.500	31.787	24.492
Huur gebouw	30.000	30.428	29.567
Service- en huisvestingskosten	15.500	14.973	16.350
Afschrijvingen	0	120	0
Directe kosten activiteiten	9.000	8.685	4.290
Overige lasten	5.000	5.601	5.962
Som der lasten	89.000	91.594	80.661
Saldo	(4.000)	2.320	4.651

Aan directe kosten van activiteiten is € 8.685 besteed. Het Pleinfestival is het boegbeeld van de activiteiten, het is fijn te zien dat dit met groot enthousiasme weer is opgepakt. Het management van het MEC besteedt een aanzienlijk deel van zijn tijd aan voorbereiding en invulling van de activiteiten, al met al een belangrijk deel van de uitstraling en het bestaansrecht van het MEC. De nieuwe managers van het MEC hebben ambitieuze plannen en wensen nieuwe, voor de schaakwereld aansprekende activiteiten te organiseren.

De bestemmingsreserves voor merchandising en verbetering van het museum zijn opgeheven. Een deel daarvan was besteed, er waren geen nieuwe plannen. De uitgaven aan het management zijn gestegen van € 24.492 naar € 31.787 in 2022. Dit heeft met name te maken met het feit dat er 2 managers aan het MEC zijn verbonden. De hogere lasten denken we deels terug te zien in termen van extra activiteiten en een toename van inkomsten. De nieuwe, continue zaterdagopening zal vermoedelijk een hoger

niveau van bezoekersaantallen met zich meebrengen.

Enigszins zorgelijk zijn de stijgende huurkosten, die in lijn zijn met het inflatieniveau. Dit zal in 2023 evident tot sterk stijgende kosten leiden. De huur en het management vormen de meest directe kostenposten, dit vormt qua financieel management in deze tijd een grote uitdaging.

Bijzondere dank is op zijn plaats aan de vrijwilligers, die zich danig hebben ingezet in 2022. Het thuiswerk is verminderd, de vrijwilligers zijn meer aanwezig op het MEC, en er zijn ook nieuwe mensen aan boord. Dat is verheugend!

De financiering van het Max Euwe Centrum is voor 2023 gedekt door vrij beschikbare liquide middelen van ruim € 66.000. In het bestuur zijn nieuwe initiatieven ontwikkeld, met name op het gebied van sponsoring, om extra inkomstenbronnen te genereren. Dat was in 2022 duidelijk zichtbaar. Deze inzet wordt bijzonder gewaardeerd.

Nalaten aan het MEC

Veel van onze donateurs zijn op leeftijd. Regelmatig krijgen wij vragen over hoe men een bedrag slim kan nalaten aan het MEC. Omdat wij een culturele Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) zijn, hoeven wij geen erfbelasting te betalen. Bij een schenking aan bijvoorbeeld een broer of zus is er (in 2019) een vrijstelling van € 2.173. Over het overige deel moet er 30% erfbelasting worden betaald. Van een schenking van € 20.000 aan een broer of zus blijft dus € 14.542 over. Bij een schenking aan een

ANBI gaat de volle € 20.000 naar het goede doel.

U kunt uw schenking vastleggen in een testament bij de notaris, al zijn daar natuurlijk wel kosten aan verbonden. U kunt uw schenking ook opnemen in een persoonlijk *erfenisdossier*, dat u – kosteloos - kunt opstellen. Mocht u overwegen om het MEC in uw nalatenschap op te nemen, of heeft u vragen over dit onderwerp, neem dan contact met ons op!

Fred van der Vliet sponsor MEC Magazine

Erwin l'Ami

Lezers kennen Fred van der Vliet wellicht als winnaar van het Open Nederlands Kampioenschap van 1974, of anders als veelvuldig deelnemer aan de Nederlands Kampioenschappen. Fred is daarnaast zeer geïnteresseerd in de geschiedenis van het schaakspel en draagt het Max Euwe Centrum zodoende een warm hart toe.

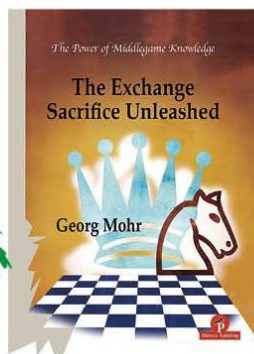
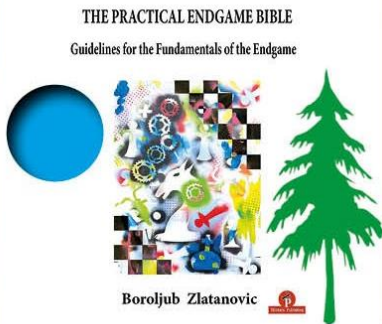
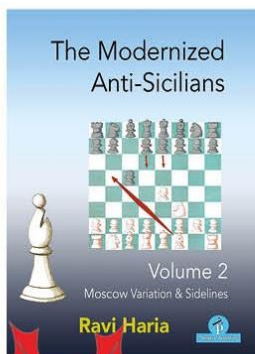
Fred in actie tijdens het Hoogovens-toernooi van 1977

Het MEC is bijzonder verheugd dat Fred zich bereid heeft getoond de kosten van het MEC Magazine op zich te nemen met een genereuze donatie. Zoals bekend zijn wij als organisatie in ons voortbestaan volledig afhankelijk van donateurs als Fred. Wij ambiëren

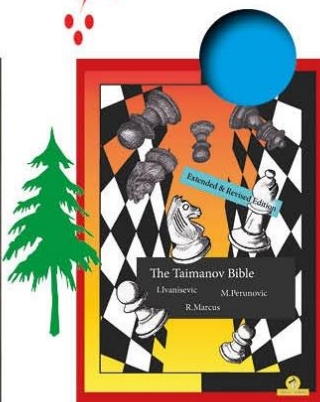
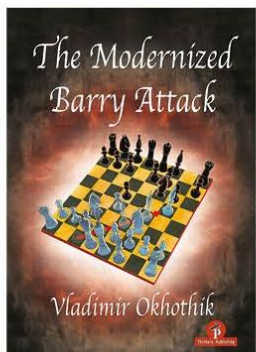
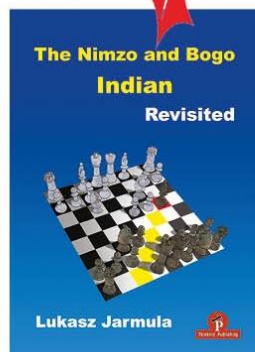
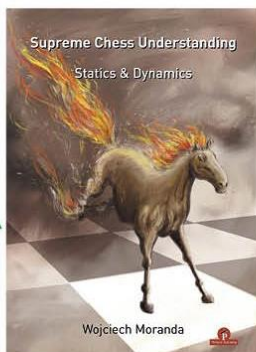
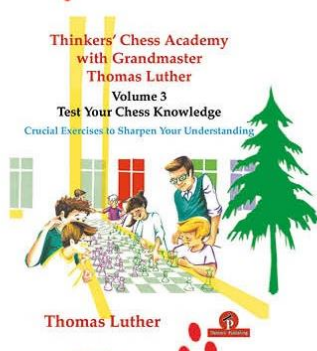
met deze substantiële bijdrage de huidige koers van ons magazine, zij het onder een nieuwe naam, voort te zetten en willen Fred bij deze nogmaals danken daarvoor!

De vierde plaats in het Nederlands kampioenschap van 1976 was ongewijfeld Freds hoogtepunt wat NK's betreft. In de laatste ronde moest hij tegen Donner. Fred: 'Het is bekend dat Donner op 1.e4 af en toe fors schipbreuk lijdt. Op deze zet heeft hij maar liefst vijf antwoorden: 1...e5, de Pirc, Frans, Siciliaans en Caro-Kann. Zo speelde hij in de derde ronde tegen Ree Frans, in de vijfde ronde tegen Timman Spaans, in de zevende ronde tegen Van Wijgerden Siciliaans en in de negende ronde tegen Enklaar de Pirc. Wat nu te verwachten? Ik dacht: misschien de nog niet vertoonde Caro-Kann, maar hoogst waarschijnlijk weer Siciliaans. Waarom? Ten eerste is dat, naar ik meen, Donners voornaamste wapen, het is meer een winstopening dan de Caro-Kann, en tenslotte was het verlies tegen Van Wijgerden niet aan de opening te wijten.'

1. e4 c5 2. Pf3 d6 3. d4 cxd4 4. Pxd4 Pf6 5. Pc3 a6 6. Lg5 e6 7. f4 Le7 8. Df3 Dc7 9. 0-0-0 Pbd7 10. Dg3! b5 11. Lxb5 axb5 12. Pdx b5 Dc5? (Iets nieuws? merkt Fred op) 13. e5 0-0? 14. exf6 Pxf6 15. Pxd6! en wit won zonder al te veel problemen.

www.thinkerspublishing.com

MEC-kalender

Het Max Euwe Centrum is geopend elke dinsdag tot en met zaterdag van 12.00-16.00 uur. De toegang is gratis

Op de hoogte blijven van alle activiteiten in het MEC?

Hoewel de naam Nieuwsbrief nu verleden tijd is, verdwijnt het oorspronkelijke idee van de nieuwsbrief niet helemaal. Op deze pagina vindt u een QR-code die u kunt scannen met uw telefoon. Er opent dan een website waar u zich kunt aanmelden voor onze mailinglijst. Eenmaal aangemeld krijgt u met enige regelmaat het laatste nieuws over onze activiteiten. Lezingen, trainingen, boekpresentaties, pleinfestivals, simultaans, als eerste in uw inbox!

Aanmelden kan ook via onze website: www.maxeuwe.nl.

Rekeningnummer NL91 INGB 0005 4016 70
t.n.v. Stichting Max Euwe Centrum te Amsterdam